

Музично-Літературний Журнал
Bandura
Бандура

Year 19

СІЧЕНЬ — 1999 — JANUARY
КВІТЕНЬ — 1999 — APRIL

No. 67-68

“БАНДУРА”

КВАРТАЛЬНИК

Видає Школа Кобзарського Мистецтва
в Нью-Йорку

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Віктор Мішалов, д-р І. Соневицький, д-р Тамара Булат, проф.
Дарія Каранович-Гординська, Роман Савицький, композитор Юрій
Олійник, д-р І. Маглай (Туб), Валентина Родак.

Англомова: Ліда Чорна.

Головний редактор: Микола Чорний-Досінчук.

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІАЛИ ДО РЕДАКЦІЇ
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ:

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N.Y. 11432

Графічне оформлення: В. Пачовський

“BANDURA”

A Quarterly Magazine Published
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the “Bandura”.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — 15.00 дол.

Поодинокі число — 7.00 дол.

Канада — 17.00 дол.

Інші країни — 17.00 дол.

Поодинокі число — 8.50 дол.

SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — 15.00 дол.

Per issue — 7.50 дол.

All other countries:

Annually — 17.00 дол.

Per issue — 8.50 дол.

ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ПРИСЛАНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

для

ЖУРНАЛУ
„БАНДУРА”

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ
журналу

„БАНДУРА”
залежить тільки від Вас!

Subscription in U.S. Dollars only.

The Bandura Magazine is an important
Journal devoted to Ukrainian folk music.
Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be
published without your support

ГОМОНІЛА УКРАЇНА

(Головному колективу бандуристів України — 80 літ)

В минулому році виповнилося 80 літ провідному колективу бандуристів України, колективу, що не має собі аналогів в світовій музичній культурі, як не має аналогів кобза-бандура і пов'язана з ним творчість народних співців. Сьогодні в тисяч слухачів України і за кордоном викликає захоплення і подив мистецтво капелі, де кожен артист поєднує високопрофесійний вокально-хоровий спів з одночасним, часто віртуозним, акомпанементом на складному багатострунному інструменті і при цьому весь колектив досягає виключно злагодженого ансамблю.

А починалося все влітку 1918 року, коли при активному сприянні гетьманської влади великий патріот України Василь Ємець, маючи не за освітою, а від Бога неабиякий хист, згуртував під власною орудою 7 кобзарів і розпочав їх репетиції колективного співу та гри. “Кобзарський хор” — так звали цей гурт, що вже в жовтні того року виступив у відповідальному концерті для громадськості України в одному з найбільших на той час залів — в театрі Бергоньє. В його репертуарі були півтора десятка історичних, побутових пісень та дум, серед яких “Козацький похід”, “Пісня про Морозенка”, “Дума про смерть бандурника”. Саме від цього колективу йде родовід нинішньої Національної Заслуженої капелі бандуристів України. А від того першого концерту “Кобзарського хору” розголос був настільки

гучним, що його потім кілька разів запрошували на виступи до Гетьманського Палацу, а після повалення гетьманщини — на концерти в честь Директорії УНР.

Потім, як відомо, громадянська війна так прокотилася по Україні, що про життя мистецького колективу годі було й думати.

Поновлену з 1924 року капелю в різні роки очолювали Г. Андрійчик, Г. Копан, М. Опришко, Б. Данилевський. Незважаючи на те, що згідно із статутом капелі від 1925 року вона мала поставити своє мистецтво “до послуг революційних музичних надбань”, бандуристи виконували надзвичайно важливу місію — в сотнях і тисячах своїх концертів в Україні і за її межами вони знайомили слухачів з глибинним шаром кобзарського мистецтва, з його піснями і думами, сповненими болю і радощів, іскрометного гумору і життєдайної вдачі.

Тим часом необхідно, бодай коротко, розповісти ще про один кобзарський колектив, який згодом об'єднається з київським і на правах вагомої частини складе майбутню капелю бандуристів України. У зв'язку з цим варто нагадати, як наприкінці 1925 року в Полтаві під керівництвом грамотного педагога-бандуриста В. Кабачка створилося товариство кобзарів, що через рік було реорганізоване в Полтавську окружну капелю бандуристів. Склад капелі, як і в Києві, з робітників і службовців, що мали досвід хорового співу і могли в вільний від роботи час відвідувати репетиції... Додамо до цього, що репетиції проводилися щодня і для того, щоб на них потрапити всім артистам-аматорам, доводилося долати по 4-5 і більше кілометрів, бо вони мешкали на околиці міста, або в сусідніх селах. “Лише одностайність, свідоме ставлення до роботи та активність колективу і його художнього керівника В. А. Кабачка, забезпечили життєвість капелі”, — зазначала місцева преса. З 1928 року цей колектив на статусі студії опікується Гнатом Хоткевичем, до якого В. Кабачок щотижня їздить у Харків по відповідні настанови, а сам Хоткевич раз на місяць приїздить до Полтави працювати безпосередньо з бандуристами.

Безумовно, на шляху становлення цього колективу, як і київського, було багато проблем: і матеріальних, і кадрових, і творчих. Одна з них — пов'язана з самим інструментом, бо у бандуристів були інструменти різних конструкцій, переважно діятонічного звукоряду, що заважало розширенню репертуару і творчому зростанню колективів. Це добре усвідомлював В. Ємець, який на високому професійному рівні виготовляв бандури і все життя їх вдосконалював, розширюючи звукоряд. В цьому напрямку працював і Г. Хоткевич, виготовляючи ескізи рухомих підставок для перестроювання інструмента в різні тональності. І Ємець, і Хоткевич, незалежно один від одного, хотіли, за словами Уласа Самчука, перенести бандуру “з сільських хат до міських салонів, з України до світу. Поставити поруч арфи, скрипки, піяніно. І не лишень з амбіції українського патріота, а й

з переконання, що шукання, відкриття, удосконалення були підставою поступу всієї людської культури, то ж чому робити з цього виняток для бандури, інструменту не лишень з великою кількістю струн, а також з великою майбутністю”.

Виготовлені для Полтавської капелі майстром Палієвцем бандури вже на тому етапі вдосконалення дозволили Хоткевичу суттєво розширити репертуар, використати нові прийоми гри та засоби музичної виразності. 23 січня 1930 р. бандуристи виступили на концерті=диспуті, де вирішувалася доля колективу: чи залишитися йому на правах аматорського, чи отримати статус державного, професійного. Комісію очолював голова вищого музичного комітету наркому освіти П. Козицький. Глядачі почули і побачили якісно новий мистецький колектив, де крім традиційного народно-пісенного репертуару бандуристів, з'явилися інструментально-хорові твори великих форм, нові засоби музичної виразності. Ось як про це розповідає А. Кононенко, що з 1925 по 1960 рр. працював в капелі.

“Понеслись перші акорди невеликої інтродукції до поеми “Про Байду”, понеслись рікою величні звуки пісні у виконанні чоловічого хору з супроводом, майстерно створеним композитором Хоткевичем. Чутно, як десь далеко, а потім все ближче й виразніше з'являється східна турецька мелодія з барабаним боєм імітується барабан на кузовах бандур, яка потім переходить в танцювальну мелодію. Десь ефектно прозвучало чудове соло на бандурі, а потім — героїчне соло співака. В руках студійців вперше прозвучало м'яке тремоло, почули глядачі безмежне і колоритне глісандо через всю бандуру, могутні акорди... В цій першій речі було ще багато нових незнаних фарб і прийомів гри на бандурі, розкрито багатство нових технічних можливостей інструмента за цим новим способом гри, за вдосконаленим методом і школою Гната Хоткевича...”

Тут же П. Козицький оголосив постанову про присвоєння колективу звання “Державна Зразкова капеля бандуристів УРСР”.

Нажаль, недовго Г. Хоткевичу довелось працювати з капелюю, не всім подобався його репертуар і, взагалі, за ним вже тягнувся довгий шлейф звинувачень в націоналізмі...

Та все ж, говорячи про київську і полтавську капелі, слід підкреслити, що вже на тому етапі, вони настільки були виразником української сутності, що навіть уряд радянської України хотів мати при собі кобзарів, бодай як “візитну картку”. Тож не дивно, що коли в 1934 р. столиця України перейшла до Києва, слідом за урядом до Києва була переведена і Полтавська капеля бандуристів. Об'єднання Київської і Полтавської капел в 1935 р. утворилася “Перша зразкова капеля бандуристів Наркомосу України”. В її штаті було 24 чоловіки. А керівником призначено М. Михайлова — талановитого диригента, випускника Музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка, що мав деякий досвід роботи з бандуристами.

Як зазначає біограф капелі Л. Яценко, “на той час уже були закладені основи ансамблевої гри на бандурах, склалися певні прийоми оркестровки, традиційний кобзарський репертуар і навіть виробився суто кобзарський підхід до виконання хорових пісень”. Тут щасливо поєднались київський і харківський способи гри на бандурах. А основу репертуару об’єднаної капелі складали твори, що їх вивчила колишня полтавська капеля під керівництвом Г. Хоткевича і В. Кабачка.

Все пережила та капеля: і відповідальні урядові концерти в Москві, і численні виснажливі гастролі по республіках Радянського Союзу, високі нагороди і суворі репресії, бурхливі оплески і жорстоку цензуру. Але через усе пронесли капеляни любов до бандури і української пісні, яку завше представляли гідно, як культуру великої нації.

Тяжкого удару капелі завдала війна: одна частина артистів пішла на фронт, інша — в силу різних обставин — опинилась на окупованій території. Останні, об’єднавшись, поновили свою діяльність, але були вивезені фашистами до Німеччини. Читачі “Бандури” знають, що ті артисти на чолі з талановитим музикантом і організатором Григорієм Китасти́м заклали основу Детройтської капелі бандуристів.

А в Україні, в квітні 1946 року, поновилась діяльність капелі. Її керівником став високопрофесійний і досвідчений хормейстер О. З. Мінківський. Штат капелі було затверджено в кількості 40 чол. До її складу увійшли 15 бандуристів, що були в ній до війни, решту О. Мінківський підібрав з інших професійних та аматорських колективів. Серед артистів були й такі, які починали, зовсім не володіючи бандурою.

Почавши з поневолення кращих творів довоєнного репертуару капелі, О. Мінківський одночасно працює і над їх новими обробками, поліпшенням оркестровки, часом змінює композицію окремих творів, завдяки чому свіжими музичними барвами засяяли “Од Києва до Лююен”, “Український тропак”, “Ой джигуне, джигуне”. Він сам робить обробки хорових творів, залучає до співпраці провідних українських композиторів.

Експериментуючи з музичними майстрами та підприємствами, О. Мінківський домагається вдосконалення музичного інструментарію капелі і впроваджує бандури з механізмом переключення тональностей за конструкцією І. Скляра.

Капеля поступово набуває яскравого артистичного вигляду завдяки тонко продуманій драматургії кожного номера, сценічній грі артистів, їх лаконічним, але доречним жестам, міміці.

За більш, як чверть століття керівництва професору Мінківському вдалося створити чоловічий колектив високої вокально-хорової культури, якому підвладні були не лише традиційні кобзарські пісні та народно-хорова музика, а й складні клясичні твори українських

та зарубіжних композиторів. Слухачі старшого покоління пам'ятають, яке незабутнє враження справляли у виконанні капелі хори Лисенка до поеми “Гамалія”, “Колискова” К. Стеценка, “Поговір” Россіні, “Ave Maria” Гуно та ін.

Та все ж найголовніше, — зазначає нинішній керівник капелі Микола Гвоздь, — це те, що капеля за часів О. Міньковського, попри всілякі ідеологічні настанови, гідно репрезентувала українську хорову музику.

Не слід, проте, думати, що вся біографія цього ушавленого колективу є невпинним рухом уперед. Так, коли Мінківський пішов на заслужений відпочинок, капелю очолив хормейстер середньої руки Л. Куляба, який не міг збагнути суті такого інструменту, як бандура. До того ж за три роки керівництва капелю зробив репертуар її наполовину російськомовним...

Тож прихід до керівництва капелю Миколи Гвоздя був для неї рятівним. По-перше, М. Гвоздь високопрофесійний бандурист-віртуоз, який отримав освіту в Київській консерваторії, зокрема у педагога-бандуриста, що володів глибинними кобзарськими традиціями, А. Бобиря. По-друге, М. Гвоздь мав добрий досвід керівництва великими самодіяльними капелями. Ні таких знань бандури, ні такого досвіду не мав жоден з його попередників. Крім цього, на час призначення керівником капелі, а це був 1977 рік, Микола Гвоздь вже пройшов випробування на посаді другого диригента капелі і керівника студії бандуристів при ній, тож добре знав стан справ в колективі і діагноз його хвороби. Але він не ставив перед собою мети повернути капелі вигляд часів Мінковського. М. Гвоздь мав власну концепцію цього мистецького колективу. Це, перш за все, мусить бути високопрофесійний чоловічий хор в супроводі високопрофесійного оркестру бандуристів. Міцний чоловічий хор вже вдалося зробити О. Мінковському. Що ж стосується супроводу, то він тоді не міг бути досконалим, хоча й би тому, що в капелі з 60-ти артистів лише 5-7 бандуристів мали спеціальну середню, або вищу освіту, решта володіли інструментом на самодіяльному рівні. Тому в капелі акомпанемент бандур завжди “підтримувався” баянами, цимбалами та іншими інструментами. За словами М. Гвоздя, “слід було переоркеструвати весь репертуар, щоб на першому пляні високопрофесійно грати на інструментах.

Сьогодні можна сказати, що цієї мети М. Гвоздь домігся. Кожен артист капелі — це і володар чудового голосу, і грамотний співак, і добрий бандурист. Але досягалося це копіткою ретельною працею. І добре, що прихід Гвоздя до капелі і його концепція з розуміннями були зустрінуті віртуозами-бандуристами, що склали кістяк колективу — В. Войтом, В. Лобком, Й. Яницьким, Г. Нешотним. В них він знайшов підтримку і опору. До капелі влилося багато талановитої молоді — випускників консерваторій, інститутів

культури, музичних училищ. Рівень їх майстерності дозволив переоркеструвати репертуар, зробити якісно нові обробки творів. Керівник не боявся якихось технічних труднощів виконавства. При необхідності він сам міг все зіграти і показати іншим. Та важливо те, що він домігся абсолютної злагоди отих могутніх чоловічих голосів з ніжними звуками оркестру бандур.

Наприклад, хор “Думи мої” на слова Т. Шевченка звучав в капелі всі 80 літ. Сьогодні, в обробці М. Гвоздя, він має складну гармонійну будову. Ніби з небуття виринають тихесенько сріблясто-ніжні звуки бандур, в які органічно вплететься згодом напружена басова партія, що її успішно ведуть Володимир Кияниця, Микола Таран, Валентин Євдокименко. Розвиненою поліфонічністю і тонкою нюансировкою М. Гвоздь доводить цей твір до рівня глибоко-емоційного духовного співу.

А ось приклад твору іншого характеру, що його виконує капеля в обробці М. Гвоздя — закарпатська народня пісня “Ой, Марічко чичери”. Соло на цимбалах виконує син керівник капелі — Юрій Гвоздь. Соліст і капеля досить ефектно виконують цей, зовні нескладний за формою, твір куплетної форми, який проте вимагає від усіх виконавців рухливості, вправності, аби передати жартівливий, грайливо-танцювальний настрій гуцульської музики з характерною віртуозністю цимбал, їх органічним ансамблем з бандурами, частими синкопами, що здатні завести до танцю не лише артистів, а й усіх слухачів.

Сьогодні майже в усіх творах складний бандурний акомпанемент. Така пісня “Якби мені черевички” в обробці Кошиця, де рухливий, грайливий характер твору досягається не тільки майстерним співом хору і соліста, а й віртуозною грою бандуристів, змінним темпоритмом. Високої техніки музиканта-бандуриста вимагає від кожного артиста пісня Г. Майбороди “Мала мати доню” — лірико-драматичний твір про нележку жіночу долю, українська народна пісня “Ой, летіли білі гуси” та ін.

Ще в двадцяті роки Г. Хоткевич мріяв і робив перші спроби освоєння Полтавською капелюю високопрофесійних вокально-хорових творів великих форм. В силу цілого ряду обставин здійснити цю заповітну мрію, за винятком епізодичних прикладів, попередникам М. Гвоздя не вдалося.

Тяжіння капелі до великих хорових полотен — то одна з характерних ознак її сучасносого репертуару. Сьогодні могутньо звучить в капелі епічний хор К. Стеценка “Моліться, братія”, і його сповнена глибокої внутрішньої емоційності, кантата “У неділеньку святую”, і хор “Гайдамаки” з однойменної опери О. Білаша — твір розгорнутої двохчастинної форми для соліста з хором. Всі три вище згадані — на слова Т. Шевченка.

М. Гвоздь поринув капелю в царину духовної музики. Тут

знайшли гідної інтерпретації твори Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, М. Леонтовича, О. Кошиця, О. Архангельського.

— А чи чприродно це для бандури, чи не просто данина моді? — Звичайно ж ні. Духовна музика — канти, псалми — були постійно в репертуарі кобзарів, лірників: в хаті, на вулиці, біля церкви. Лиш тоді кобзарі співали поодинокі, тепер — і подинці, і разом.

В 1993 році бандуристи взяли безпосередню участь в службі божій в Київському університеті, допомагаючи священику Української автокефальної православної церкви отцю Нестору із США. Невимовне емоційне враження справила виконана капелою “Літургія”, скомпонована М. Гвоздем з різних творів української духовної музики. З програмою церковної музики виступила капеля і в ювілейному році з нагоди відкриття Михайлівського Золотоверхого собору.

Як бачимо, своє 80-ліття капеля зустріла з новими яскраво виявленими рисами свого обличчя. Сьогодні — це міцний мистецький колектив, без якого не обходиться жоден відповідальний концерт в Україні. Так, в ювілейному році капеля взяла участь у фестивалі кобзарського мистецтва півдня України в м. Миколаєві, виступила в урядовому концерті в День Незалежності України, влаштувала концерт в столичній філармонії до власного ювілею.

Яскравою сторінкою концертної діяльності капелі протягом багатьох останніх десятиріч є її участь в авторських концертах видатних українських композиторів. Тільки в ювілейному році вона виступила в авторських концертах П. Майбороди, В. Кирейка, О. Білаша.

Показником мистецької зрілості капелі є й те, що з нею виступали видатні оперні співаки І. Козловський, Б. Гмиря, І. Паторжинський, Д. Гнатюк, Д. Петриненко, А. Солов'яненко, М. Стефюк, І. Пономаренко, М. Огренич.

Статистика засвідчила, що за післявоєнні роки капеля дала понад 5100 концертів. З них 3150 — в усіх республіках колишнього Радянського Союзу. Справжнім визнанням української культури були гастролі капелі в Японії, Югославії, Канаді, Франції, Англії та багатьох інших країнах світу. А в минулому році капеля дала закордоном 9 концертів, з них 3 — в Парижі, один — в Ліоні і один — в Женеві.

Шкода, що капелі не вдалося жодного разу виступити в США. Очевидно, не зустрівся ще з цим цікавим колективом вправний менеджер, щоб влаштувати такі застрілі.

Нажаль, фінансування капелі крайньо обмежене, два роки немає коштів на гастрольну діяльність. За рідким виключенням концерти відбуваються лише в Києві, а зарплата артистам часто затримується. Проте, не зважаючи на це, мужні козарлюги — а такі вони всі капеляни — тримаються свого колективу, віддаючи перевагу колективному мистецтву перед можливими заробітками настророні. І це є основа того запасу міцності, яким багата капеля, і яким пишається її

керівник. Тут поруч з ветеранами Геннадієм Смірновим і Петром Ковбасенком молоді артисти Володимир Голубничий, Руслан Шевченко, Віктор Сачок — всіх не перелічити.

Понад 15 років працює другим диригентом капелі Григорій Верета. Статний, гнучкий з витонченою пластикою рук і пальців він домагається чіткого взаєморозуміння з оркестром в найтонших музичних етюансах. Це досить відчутно під час диригування ним хору Бортнянського “Під твою милість” — одного з найбільш гармонійно витончених духовних творів із складним мелодійним голосоведенням. Ця складність особливо відчутна в теноровій партії, яку впевнено ведуть Сергій Гайовий, Володимир Потапчук, Анатолій Кліщ та ін.

Надійним помічником керівника капелі є його концертмайстер Володимир Войт, що понад 20 років виконує беззмінно цю роль. Це він кожного дня першим починає працювати з бандуристами, здійснюючи настройку всіх інструментів. Йому ж, як і другому диригенту, доводиться проводити групові репетиційні заняття з вокально-хорової чи інструментальної частини. До того ж він — один з кращих співаків-солістів капелі...

Цікавинкою останніх років є створення в капелі інструментального ансамблю на чолі з відомим поліінструменталістом Дмитром Попійчуком, який знаомить слухачів з таким самобутніми українськими інструментами як різновиди сопілки, цимбали, дуда (волінка), козобас, бугай та ін.

Народний артист України Микола Гвоздь, що є художнім керівником і головним диригентом капелі, часто виступає і в багатьох інших іпостасях. Одна з них — функція дбайливого господаря, яким і є поважний маєстро. Він, наприклад, не дивлячись на матеріальну скруту, пишається тим, що капеля розташована в гарному приміщенні, має світлі простори залі для репетицій. Він своєчасно потурбувався, щоб капеля мала прозапас 40 нових бандур з механізмом переключення тональностей і три комплекти концертних костюмів. Словом, забезпечена на найближчі 50 років, вважає маєстро.

Капеляни не помітили, як сплив ювілейний рік. З тим же завзяттям і творчою наснагою вони продовжують свої репетиції і концертну діяльність. Тільки-но відбувся великий концерт в Національній опері з солісткою Ольгою Нагорною, як в столичному палаці “Україна” виступили з видатним співаком Анатолієм Солов’яненком. А 9-го березня з уст бандуристів злітали гнівні й водночас пророчі слова Тараса Шевченка — це Національна капелі бандуристів могутнім хором “Гомоніла Україна” з опери О. Білаша “Гайдамаки” відкривала урочистий концерт, присвячений Великому Кобзареві. А кому ще відкривати такий концерт!

Леонід Черкаський

Зав. відділом українських народних музичних інструментів Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України.

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА В ДІТРОЙТІ

Капеля Бандуристів ім. Тараса Григоровича Шевченка недавно провела свої 24-ті дворічні загальні збори, що відбулися в Українському Культурному Центрі в містечку Воррен, штат Мічіген. На цих зборах на яких було присутньо понад 80 відсотків активних членів було обрано і затверджено нову управу яка введе Капелю Бандуристів в 50-ту річницю (1999) її самовідданої і показової праці по розвиненню і поширенню бандурного мистецтва в Північній Америці.

Нову управу Капелі очолив д-р Марко Фаріон, який був обраний головою. Д-р Фаріон дентист, активний член Капелі Бандуристів з 1997 року.

Решту обов'язків управи займають слідуєчі капеляни обрані на два роки. Перший заступник: Стефан Когут, другий заступник: Анатолій Мурга, писар: Юрій Юрків, скарбник: Володимир Мурга, архіварій: д-р Іван Керницький, староста: Богдан Скляренко, бувший голова: Арнольд Бірко, почесний голова: Петро Гончаренко, члени Управи: Роман Скипакевич, Микола Житовка, Омельян Гельбіг, мистецька Рада: Андрій Бірко, Микола Житовка, Олег Мороз.

Присутні так само одноголосно затвердили Олега Махлая на посаду Мистецького Керівника Капелі Бандуристів.

Д-р Фаріон і його дружина д-р Христина Ляш-Фаріон, так само дентист, проживають у Воррені разом з їхнім сином. Д-р Фаріон є загально поважаний і досконалий бандурист, соліст і вчитель бандури. Він розпочав свою бандурну і вокальну освіту під проводом славної пам'яті Григорія Трохимовича Китастого і був його учнем від 1937 до 1938 року. В 1984 році він дістав своє звання бакалавра від Case Western University в Clevlsnd(i) з додатковим дипломом з Музики. Він продовжував свою вокальну освіту з такими досвідченими вчителями як Gretchen Garnett, Ruben Caplin, Robert Page I Dena Winter.

Д-р М. Фаріон

Досягнення д-р Фаріона також включають солові виступи з “Detroit Concert Choir”, “Livonia Symphony”, “University Circle Chorale” і виступи на “Національному Народньому Фестивалі” в Україні. Він так само виступав з “Дітройтським Симфонічним Оркестром”, “Хором Лисенка”, “Канадським Українським Оперним Хором” і “Хором Тисячоліття”.

В додачу до його виступів д-р Фаріон провадив багато інтенсивних робочих семінарів (workshops), навчальних курсів і літніх музичних таборів для зацікавлених молодих бандуристів. Він був музичним керівником при Українському Вільному Університеті в Мюнхені, Німеччина, і довголітнім адміністратором “Кобзарської Січі”, — табором молодих бундуристів в Емлентоні, Пенсильванія, спонсорованим “Капелею Бандуристів”.

Д-р Фаріон був також членом “Мистецької Ради” Капелі Бандуристів від 1989 року. Ставши головою він приніс до керівництва

капелі багатий досвід в галузі музичного, вокального та адміністративного знання.

Після виборів, в натхненній промові, д-р Фаріон ту велику відповідальність яку його побратими довірили йому вибираючи його на цю посаду. Він подякував всім за велику довіру і запевнив що буде виконувати свої обов'язки з найбільшою посвятою.

Ставши наймолодшим головою в історії Капелі, д-р Фаріон підкреслив, що в зв'язку з тим, що головною ціллю капелі лишається продовження, поширення, дальніший розвиток і показ музичної спадщини України, мистецькі вимоги до капелян будуть вищими ніж вони були раніше. Він закликав всіх присутніх щиросердечно посвятити себе цій великій справі.

“50 років нашої роботи в Північній Америці і наші досягнення будуть відзначатися в 1999-му році і ми мусимо бути готовими достойно прикрасити цю річницю і показати хто ми т акі”, — сказав новий голова.

Оля Чума — дочка д-р Андрія і Наталії Чуми, полюбила від маленької бандуру.

ВІНШУВАННЯ ЮВІЛЯРА

Леонід Черкаський із своїми бандурами.

В колі друзів, однодумців відзначив свій 60-річний ювілей Леонід Черкаський — завідувач відділом українських народних музичних інструментів Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України. Невтомний пропагандист українського самобутнього мистецтва, фундатор і збирач унікальної колекції музичних інструментів, досвідчений музейник і просто цікава творча людина — таким його знають шанувальники мистецтва не тільки в Україні, а й далеко за її межами.

Але ще одне коло оточувало Л. Черкаського в день його народження — коло музичних інструментів, які він зібрав за 30 років своєї праці. Інструменти — а їх вже понад 500 — стали змістом всього його життя. Саме на виставці “Живії струни України” і відбувалось віншування ювіляра. Атмосфера урочистості і невимушеності панувала в цій затишній залі.

Оскільки Леонід Черкаський — людина неординарна, енергійна, то й вечір проходив досить жваво, емоційно.

Розпочався він з привітання молодого покоління музейниць, які в стилі “капусника” з допомогою пісень, жартів розповіли про життєвий шлях свого колеги, про його різнобічну діяльність.

З побажаннями здоров'я, козацького завзяття до ювіляра звернувся Голова Всеукраїнської спілки кобзарів Володимир Горбатюк.

Бандури музею.

Порівнявши невтомну працю Л. Черкаського на музичній ниві із сподвижницькою діяльністю І. Гончара, В. Горбатюк висловив побажання, щоб колекція перетворилася нарешті на Музей народних інструментів, який вже давно має бути в Україні. А чудовим музичним подарунком стало його проникливе виконання пісні “Але не здається”.

Тепло поздоровила Л. Черкаського Лідія Чорна-Матіяшек, яка передала щирі вітання від усієї родини Чорних-Досінчуків. Вже багато років творча співпраця єднає Л. Черкаського з часописом “Бандура” та його головним редактором п. М. Чорним. Неодноразово на сторінках цього журналу з’являлись матеріали як самого ювіляра, так і про нього.

Від Національної Заслуженої капелі бандуристів України ім. Г. Майбороди Л. Черкаського сердечно вітали його давні друзі — народний артист України Володимир Войт та артист Віталій Ткач.

Багато років при Міському товаристві охорони пам’яток історії та культури існує фолкльорна секція, активним членом якої є Леонід Черкаський. Скільки цікавих лекцій, вечорів було ним організовано і проведено тут на виставці! Кожен захід, влаштований Л. Черкаським, відрізнявся неординарним сценарієм, приємною несподіванкою, різноманітністю форм. Про все це нагадала присутнім Голова товариства Людмила Афанасьєва, і побажала ювілярові здоров’я, творчої наснаги, успіхів.

Чудовий подарунок — кілька примірників газети “Вечірній Київ” — вручив Л. Черкаському редактор відділу культури цього видання Микола Цівірко. Саме з його легкої руки в день народження ювіляра з’явилась стаття з оригінальною назвою — “Кудень клевій, левію”, що в перекладі з лебійської мови означає “Добрий день, кобзарю”.

Від імені Оркестру народних інструментів Національної радіокомпанії вітальну адресу ювілярові вручив народний артист України Юрій Яценко.

З теплими словами подяки звернулись до Л. Черкаського працівники Академії керівних кадрів працівників культури. Вони нагадали про ще одну важливу — педагогічну — грань діяльності ювіляра. Адже Л. Черкаський постійно надає науково-методичу допомогу слухачам Академії, Інституту підвищення кваліфікації вчителів, студентам мистецьких вузів; консулює і музикантів, і майстрів.

Знаний в Україні музичний майстер Дмитро Демічук, з яким Черкаський підтримує творчі стосунки вже понад 30 років, подарував окарину для музейної колекції. Для ювіляра це був найдорожчий дарунок!

Крім дирекції, Л. Черкаського щиро вітали також численні друзі, колеги з інших музеїв міста.

І на завершення ювіляр зізнався, що він — людина щаслива. Адже улюблена справа, усвідомлення її важливості, хороші друзі, — це і є складові того, що можна назвати щастям.

Тетяна Сітенко,
*старший науковий співробітник
Державного Музею театрального,
музичного та кіномистецтва України.*

ПРЕСФОНД

- 50.00 дол.** — Д-р А. Р. Стрімбицький
Д-р М. Луцький
- 35.00 дол.** — В. Марущак
- 25.00 дол.** — В. Мота
- 20.00 дол.** — П. Гурський
М. Бурик
- 15.00 дол.** — Б. Кравчук
- 10.00 дол.** — І. Лютенко
Х. Мошинська
- 5.00 дол.** — А. Несвячений

ПРОЛОГ (ДО ПОВІСТІ “УСЛОНЦІ”)

Микола Сарма-Соколовський

Працюючи над документальною повістю “Услонці”, я ще пишу вірші, а тому не певен, що встигну дописати повість, бо не помітив, як опинився на самому красчку життя, звідки вже можна звісити ноги до ями, як звісив колись солдат, засуджений Трибуналом до розстрілу. В останню хвилину рокованець випросив у виконавців вирок дозволу викурити останню самокрутку махри. Звісивши ноги до ями, він неквапом курив... Оскільки я не курю, то випросив у Бога трохи часу, щоб написати хоч коротенький пролог до повісті, в якому розповісти, чому я став українським націоналістом і хто цьому посприяв.

Мій батько о. Олександр Соколовський був священником української орієнтації, висвячений в сан ієрея Архієпископом (волиняком) Агапітом Вишневським. Тато, кубанський козак, не раз казав: “Мало бути тільки козаком — ще треба стати справжнім українцем, бо є козаки донські, терські і навіть сибірські. Всі вони вірою і правдою служили московським царям. А ми, синку, — кубанські козаки, і повинні служити тільки нашій неньці — Україні”. Слова батька я запам’ятав, як Мойсеєві десять Заповідей, викарбувані на скрижалах. Але батькова смерть стала сумною, потрясаючою розповіддю, та вже за браком часу я зараз розповім про інше, що стане до моєї повісті “Услонці”, так би мовити, потрібним довідником.

Коли мені виповнилось шістнадцять, я, успадкувавши від тата хист до малярства, поїхав до Миргорода і, приховуючи, що син священника, склав іспити й став учнем художньо-керамічної школи, що була при такому ж технікумові, хоча, я вважаю, що була, по суті, одна така школа, яка пишалась ім’ям великого Гоголя. Мені в ній поталанило: моїм учителем малювання був внучатий небіж Тараса Григоровича Шевченка, відомий український художник Фотій Степанович Красицький. Він мав високу статуру, успадкував від свого великого діда Тараса круте чоло, риси обличчя, рахманний погляд з-під китиць-брів і козацькі вуса. Спілкуючись з ним, мені здавалося, що я чую голос самого Шевченка. Фотій Степанович мав суто свою методу викладання. Усміхнений навселиць, він полюбляв жарти і завше під його козацькм вусом був причаяний дотеп. Тож його учні мали постійний бадьорий, навіть веселий настрій. Я радів, що маю такого вчителя малювання.

На все моє довге життя запам’ятав його перший урок. Порозмовлявши трохи з учнями, він сказав: — Оскільки у вас — два уроки малювання, я почну з того, що розповім вам, чим рисунок відрізняється від малюнка. В українській мові малюнок і рисунок ототожнені. Однак я їх поділяю, бо малюнок виконується фарбами, з допомогою пензеля, а рисунок — олівцем чи пером. Рисунок складається з рис, тобто ліній, і тому називається рисунком, а малюнок — малюнком, бо він малюється. Рисунок, по суті, є кістяк, на якому тримається тіло живопису. Якщо рисунок буде неправильним, наприклад, коли одне око особи, що на портреті, буде не на своєму місці, або ж риси обличчя будуть спотворені, як би ти фарбами не намагався рисунок розцяцькувати, однак він залишиться калікою. Ще якимось можна терпіти недоліки в живопису, тільки не у рисункові. А щоб уникнути такого каліцтва, потрібно щоденно, наполегливо рисувати та обов’язково робити вправи — проводити від руки олівцем на папері лінії в різних напрямках: вертикальні, діагоналеві, обрійні, рівнобіжні та інші. Всі затямте, що проведена лінія під лінейку буде рівна, але мертва. Лінія, проведена просто неправною рукою, буде

жива, але ж нерівна. Отже, тільки найактивніша праця над рисунком, а значить — над лінією, дасть бажані наслідки. Мовою художників — досягти культури лінії. Такою лінією володіли італійці — Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Пізанелло та інші. А з російських художників Брюлов, Врубель, Серов. Були і українські чудові рисувальники, як Левицький, Боровиковський та інші, але Росія їх привласнила — взяла їх у своїх мистецькі “святці”. Ще не можна промовчати про Шевченка, який був чудовим офортисом. І раптом мого діда Тараса назвали “русским Рембрантом”! Але ви, молоде покоління майбутніх художників, напевне не поступитеся перед крадіями нашої культурної спадщини. А зараз я вам коротенько розповім про мого колишнього учня, — погладив трохи вуса і говорив далі: — Мого учня звали дуже просто — Іваном, але він був не звичайний собі Іван, а винятковий рисувальник! Але хлопчину спіткала якась біда — він десь подівся. А був він із котрогось далекого села. Мої учні шукали його тільки в Києві. Котрись із них сказав, що Івана за політику посадили до тюрми. Там шукати його я не наважився, хоч і журився за ним, як за рідним сином. Минуло більше року. В жовтні я поїхав у село на осінні етюди. Через тиждень повернувся додому з етюдами, як бджола до вулика з медом, а дружина мені каже: “Днів через два чи три, як ти поїхав у село, я саме поралась у кухні. Раптом почула — хтось кахикнув у галереї. Я туди, а там стоїть високий чоловік, ще молодий, а вже з бородою. Я аж злякалася, а він питає, де ти, і чогось неспокійно дивиться у вікно. “Може він злодій?” — подумала я. А мій борщ із кухні на все хату пахне! Я пішла до кухні і тремтячими руками насипала велику миску борщу, украяла хліба, взяла ложку, і з усім — на галерею. Запрошую загадкового гостя до столу. Він, глянувши у вікно, нехить сів, але пожадливо почав їсти. Я вже зовсім оговталася — шкода голодного. Вибачилася, що крім борщу, нічого не готувала. Велика миска враз спорожніла. Подякував гість і підвівся — ще наче вищим став! Вже мене в руках капелюха — хоче йти. А я йому: ви мені не сказали ні ім’я, ні прізвища свого, і не знатиму, що сказати Фотію Степановичу — хто до нього приходив. А цей дивак побачи на тумбоці твій альбом, розгорнув його, витяг з кишені свого олівця і на чистому листкові тільки провів лінію...” Що далі казала дружина — я вже не чув, а, зраділий, ухопив альбом і в ньому пізнав лінію мого учня Івана Годлевського. По ньому, як пам’ятка в моєму альбомі, залишилася його лінія. А де подівся її автор — я й досі не знаю.

Увесь клас, затамивувавши подих, мовчав, зачарований такою вражаючою розповіддю. На тлі тиші почулося схлипування дівчат. Ніхто не пішов на перерву. Почалися вправи над лінією: кожен учень наче креслив у повітрі лінію, а дивний учитель казав, немов командував неквапом:

— Над папером! Над папером! Над папером!

І коли нарешті казав: “О!” — кожен проводив лінію. Звичайно,

не рівну, а ласкавий голос підбадьорював.

— І в мого учня Івана перші лінії були такими ж нерівними.

Наступного дня стіни в коридорі нашого гуртожитку були у лініях. Хтось навіть написав: “Над папером! Над папером!”

В тому ж будинку, де знаходився гуртожиток, в захаращеній старими меблями кімнаті, жив Фотій Степанович Красицький, де у вільний від школи час працював над створення підручника “Школа малювання”. Щоб трохи розважитися, він приходив у наш гуртожиток. Кожен учень йому радів, бо розповіді такого вчителя малювання були дуже цікавими. Однак мені здавалося, що тільки я по-справжньому люблю цього дивного вчителя.

2

Ще у шкільному віці я мріяв про бандуру, а Миргород, коли я в ньому опинився, був містом бандуристів, кобзарів — узагалі пісні, як в Італії місто Мілан. Мені хотілось познайомитись з миргородськими бандуристами. Від когось довідавшись, що на Гончарному перевулкові живе бандурист Іван Скляр, я одної неділі пішов до нього. Він ласково мене зустрів. Ми враз порозумілися і стали друзями (Іван на кілька років був од мене старший). А головне: він, як і я, був переконаним націоналістом і ми стали побратими. Скляр добре малював і робив бандури. Не минуло і півроку, як Іван зробив мені бандуру. Моя радість не мала меж — я маю бандуру! А одного дня я познайомився у Івана з кобзарем Іваном Максимовичем Ярошем, ще не старого віку чоловіком, що в юнацькі роки був учнем сорочинського відомого кобзаря Михайла Кравченка. Іван Скляр сказав йому, що я маю бандуру і дуже хочу навчитися грати. Зрячий кобзар пилоно приглядався до мене, а коли спитав, чи я співаю, Іван взяв свою бандуру, спритно пробігся пальцями по струнах і ми у два голоси заспівали:

Зоре моя вечірня,
Зійди над горою,
Поговорим тихесенько
В неволі з тобою...

Кобзар уважно слухав. Ми доспівали пісню до кінця. Я з хвилюванням чекав, що скаже кобзар. Глянувши на мене ласкавими очима, він сказав:

— Мені твій голос подобається і, якщо ти будеш мене поважати як рідного батька, я зроблю з тебе не тільки бандуриста, а й справжнього кобзаря, бо в мене, крім дружини, нікого немає. А завтра приходь до мене з бандурою. Тебе до мене приведе Іван.

Я поцілував худорляву руку з тонкими пальцями, що були наче дзьобаті, бо мали довгі кобзарські нігті. Я дуже зрадив, вже як учень такого кобзаря. Зрадив і мій побратим Іван. А наступного дня провів мене до невеличкої хатини, що наче причаїлася в оточенні косатих

верб. Іван пішов додому, а я чекав, боячись першого уроку. Дружини кобзаря вдома не було. Він добре вистроїв мою бандуру і показав мені на ній перші вправи, які я враз запам'ятав і повертався в гуртожиток вже справжнім учнем кобзаря. В гуртожитку я нікому не сказав, де був. А вночі, коли спав, мені снилося, що я вже граю на бандурі.

3

Двічі на тиждень я з бандурою ходив до мого кобзарського вчителя. Крім Івана Скляра, дружив з чудовими бандуристами Миколою Сітком, Миколою Явдочником та іншими. За кілька місяців я вже грав, і мене в школі всі учні називали бандуристом. Одного вечора, коли я в гуртожитку грав і співав, тихцем увійшов Фотій Степанович і, стоячи біля дверей, слухав. Тільки тоді, коли я доспівав пісню про Саву Чалого, підійшов і, не промовивши ні слова, поцілував мене. Я, звісно, від того, що сталося, зашарівся. А наступного вечора Фотій Степанович запросив мене до своєї кімнати, що суміжила з гуртожитком. Вона була вся захарашена меблями, і в ній, як у музеї, пахло нафталіном. На невеличкому столикові, застеленому плахтою, стояв великий керамічний чайник, з якого пахло щойно завареним чаєм. Стояли дві керамічні чашки, лежала житна хлібина, а на керамічній таці — мед у щільниках. Фотій Степанович, усміхнений навселиць, у мене спитав:

— Тобі подобається мій натюрморт?

Я ще не встиг відповісти, як він мене запросив до чаю. Чай з медом та житнім хлібом нам смакував, пили неквапом. В кутку стояла моя бандура. Після чаю я грав і співав. По сумній пісні “На смерть борця” щоб розважити мого слухача, заграв миргородську польку, а він, наче прокинувся зі сні, витяг з-під подушки сопілку і дуже спритно почав мені підігравати! Це нас обох дуже розвеселило. Ще тримаючи в руках сопілку, внучатий небіж Шевченка трохи притишено заспівав:

Без тебе, Олесю, буйний вітер віє,
Без тебе, голубонько, сонечко не гріє...

Таку чудову пісню я почув вперше. До неї дуже пасував м'який, ліричний баритон, і я подумав: “Напевне, і в Шевченка був такий голос”. І, збуджений і розчулений, без вагань сказав моему вчителю, що я — син українського священика, а він у відповідь на мою одвертість тихенько розповів, що його, як українського діяча, радянська влада вислала з Києва в Миргород на два роки, де він живе лише з того, що викладає малювання в школі. Між іншим, у розмові поскаржився, що його не терпить директор технікума і нашої школи Лука Петрович Калініченко: навіть заборонив художникові Панасу Юровичу Сластіону та скульпторові Федору Петровичу Боловенському спілкуватися з опальним Красицьким. Вже не молодий вигнанець жив одірваний від родини, ізольований від друзів. Тому я

став його єдиним другом. А ще нас поєднала моя бандура. Колись мені батько сказав, що мало бути тільки козаком, ще треба стати українцем. А Фотій Степанович Красицький мені сказав: “Замало бути лише бандуристом — ще потрібно стати кобзарем, щоб піснею будити в народі любов до України, відвагу до боротьби.

Фотій Степанович був не лише учителем малювання, а й виховував мене як справжнього українця (по-сучасному — націоналіста). Я навіть на зимові канікули не поїхав додому — разом зустріли Святвечір: в кімнаті, зарядженій старими меблями, на столикові, застеленому плахтою, була якась вечеря, а головне — пшенична кутя з горіхами та медом. Був узвар. На керамічному канделябрі горіло три свічки — їхнє світло здавалося золотим поливом, що спливало по Святій вечері. Ми благоговіли, мовчки освідчуючись в щирій приязні один до одного. Фотій Степанович тричі перехрестився і замість молитви:

Хоч позволив хан на пісках
новим кошем стати,
та наказав запорожцям
церкву будувати.
У наметі поставили
образ Пресвятої
і крадькома молилися...

В гуртожитковій панувала тиша — всі учні на канікули роз'їхались по домівкам. По вечері, в супроводі моєї бандури, співали колядок. Фотій Степанович їх багато знав.

Наступного дня, на перший день Різдва, я запросив Фотія Степановича до Івана Скляра. На нас чекала ціла капеля на чолі з моїм кобзарським учителем Іваном Максимовичем Ярошем. Два мої вчителі, коли знайомилися, тричі чоломкалися. Я цвів радістю! Разом заграло понад десять бандур, в тому числі і моя. Чудові голоси заспівали колядок. По колядках співали пісень. На святковому столі було все і, звісно, оковита. Фотій Степанович, як почесний гість, сидів на покуті. А коли заграли метелиці, Іванова хата залунала Різдвяним подзвінням. Почесного гостя провели кобзарським маршем.

4

По зимових канікулах у тезнікумі та школі почалися навчання. Поволі минав навчальний рік. Направесні він наче танув разом зі снігом. Під піддашками скляні клавіатури бурульок заграли рясним капіжем. Коли потепліло і сонце яскраво світило, учням не хотілося сидіти в клясі. На перервах усі виходили надвір і, мружачи на осонку очі, весело пустували. Після перерви кляс здавався зовсім темним. Але навчальний рік ще не кінчався, поволі посувався далі. А проте літні канікули наче підкралися. Я з бандурою поїхав додому в рідне село Хороше (нині на Січеславщині), що мальовнично вписалося в зелені

береги річки Самари, яку в думках оспівали кобзарі. Знаючи, як Іван Скляр робить бандури, я вдома зробив першу бандуру і подарував її меншому братові Леоніду.

Напочатку вересня я повернувся до Миргорода в обійми Фотія Степановича і зразу ж йому похвалився, що вдома сам зробив бандуру, а він мені показав уже готовий до друку підручник “Школа малювання” — ілюстрації до підручника виконав сам автор, що були чудовими! Ми обидва раділи. В технікумі та школі почалися навчання. Непомітно минув вересень. У садки, гаї та ліси Полтавщини завітав жовтень зі своєю дивоглядною палітрою тонів, півтонів та безліччю відтінків. Фотій Степанович повів свій кляс у поле, що їжачилося срібними стернями. В полі по-осінньому було голо і тоскно. Зеленіли тільки обніжки, як пам’ять про літо. Далі пішли в ошатний ліс, що занурений у власну тишу, мовчав. На вітках подекуди мерехтіли срібно-білі павутинки бабиного літа. І на синьому тлі парцелянового неба білили прозорі хмарки, схожі на павутинки. Тепле повітря, вже настояне на прив’ялих квітах та зелені, здавалося запашним літеплом Господньої купелі. Хорол ледь чутно журкотів і власний журкіт був йому солодкою коливанкою. На його мінливій гладіні відбитий гай здавався намальованим. Між зеленими долонями латаття, що вже набули брунатного відтінку майже губилися голівки лілей, заплющені, немов повіки. Яскраво зеленіло ластовиння ряски. Нудьгував без рибалки каюк, уткнувши носа в берег. Учні повернулися до школи з великими осінніми букетами. В кожному зоріли жовти та оранжеві великі кленові листки. Наступного дня на уроці малювання увесь кляс працював над створенням нового українського орнаменту, укомпановуючи квіти і стебла, користуючись ледь прив’ялою натурою. Фотій Степанович знав на ім’я кожну квітку — його мова була надзвичайно барвистою. Пам’ятаю: він в орнаменті не любляв рівних ліній, називав їх “парканами”.

5

Тепер я до Яроша ходив з бандурою лише вряди-годи, бо вже сам грав. Майже кожного дня бував у Івана Скляра. Навіть кілька разів ночував у нього. Спали удвох на печі. За маленьким віконцем печі біліла зима. Коли надворі мело, в комені посапував з ледь чутним посвистом домовик. Іван багато читав і дуже любив твори Старицького та Кащенко. Марив козаччиною та кобзарськими думами. Поему Шевченка “Сліпий” знав напам’ять. Співав із поеми думу:

У неділю рано-вранці
сине море грало,
товариство Кошового
на раді прохало...

На печі Іван мені розповідав і розповідав... Тільки по перших півнях він мене обіймав і ми враз засинали. Вранці я з Іваном снідав і,

наче з дому, біг до школи. Непомітно спливав час. На зимові канікули поїхав з бандурою додому. Брат Леонід вже добре грав на тій бандурі, що я зробив. На клубній сцені я і він разом із церковними хористами дали справжній концерт, що почався з Шевченкових “Дум” і кінчався “Заповітом”. Слухачі виконавців обдарували рясними оплесками — наче з їхніх рук вилетіла ціла зграя білих голубів. Тому до Миргорода повернувся окрилений. Фотій Степанович зрадів моїй появі, але чогось мені видався не таким, як завше був. Тільки увечері мені сказав, що йому вже дозволено повернутися до Києва. Я зрадів і заплакав, що мушу назавжди розлучитися з моїм вчителем, не тільки малювання. І як пам’ятку про нашу дружбу, він мені подарував портрет Шевченка, виконаний італійським олівцем на ватмані. Під портретом написав: “Моєму учневі і другу Миколі Соколовському. Фотій Красицький, лютий 1927 р.”

6

Що їде з Миргорода назавжди внучатий небіж Шевченка, відомий український художник Фотій Степанович Красицький — не стало сумною подією, як для директора технікуму та школи Калініченка, так і для художника Сластіона та скульптора Болавенского. За ним шкодували тільки його учні. Пізнього вечора, коли ясно світив місяць, а в повітрі колували пухнасті сніжини, шукаючи місця, де впасти, конюх технікума Павло на легеньких санках одним конем віз Красицького і мене на залізничну станцію. Фотій Степанович мовчав, думав про ту радість, з якою його зустріне дружина і діти. Я йому не заважав балачкою думати. Однак його ласкава рука міцно стискала мій лікоть. На пероні вокзалу біля крутих сходів зеленого вагону ми слізно попрощалися.

По нашій розлуці моя самотність не мала меж. Мені розрадою була бандура, кобзарський вчитель Яріш та побратим Іван Скляр. Коли я вже закінчив школу, до Миргорода приїхав керівник Полтавської капелі бандуристів Олесь Корецький, який Яроша і мене запросив до своєї капелі.

Портрет Шевченка, подарований мені Красицьким, я зберіг, як талісман, у рамі під склом. У роки мого перебування, як націоналіста, в Соловецьких концтаборах, подарунок Красицького зберегла моя мама. Відтоді багато минуло років. А влітку 1948 року, під час мого слідства, як націоналіста, в Станіславському МГБ, дома (в Коломиї) разом із моїми речами були конфісковані: портрет Шевченка, подарований Красицьким, а з ним і бандуру, яку мені колись зробив мій побратим Іван Скляр.

Новоселиця, березень 1998 р.

Надія Брояко
кандидат мистецтвознавства,
доцент Прикарпатського університету

ДО ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ ЗВУКА НА БАНДУРІ

Надія Брояко

Якось запитали Піфагора — філософа, мораліста та музиканта Древньої Греції:

- Що є саме мудре?
- Порядок, — відповів учений.
- А саме прекрасне?
- Гармонія.

Запитаймо себе:

- Що є самого прекрасного в бандурі?
- Звук.

Принаймні, саме стосовно краси видобутого звука отримали найвищих похвал та яскравих епітетів найвизначніші бандуристи ХХ століття — Гнат Хоткевич, Василь Ємець, Григорій Китастих.

Як же вивільнити з лябіринту струн та дек утаємничену душу бандури — звук, якому, окрім сили, об'ємності, тривалості, одноріднос-

ті у різних регістрах, притаманна найдорогоцінніша властивість — гарний, чистий тембр? Завдання складне, але велика мета — великий успіх!

Між бандуристом та інструментом немає проміжних інстанцій, які б відокремлювали музиканта від самого джерела звука, виконавцеві не потрібно створювати ілюзій дотикового зростання органіки тіла з інструментом, як змушені це робити, до прикладу, піяністи або скрипалі. Виконавець-бандурист контактує з пружним тілом струни і впливає на нього, як на звуковий випромінювач, безпосередньо, тобто на певну мить тіло виконавця і тіло струни **реально** стають одним цілим.

Зробимо спробу хоча б побіжно проаналізувати ці невід’ємні чинники народження звука — бандурну струну та спосіб її збудження.

Струна бандури примхлива: щипаючи чи ударяючи її в різних місцях по вертикалі — від підставки до кілка — ми отримуємо різноманітні звукові фарби. Причиною тому — неоднорідна пружність струни. Біля підставки і кілка струна “твердіша”, можливість її деформації значно менша, а отже і коливний процес, який народжується у такому місці, створює оригінальну звукову фарбу — “під сурдину”.

Посередині струна значно “м’якша”, підвладна різноманітній мірі деформації, отже саме в цьому місці збудження досягнемо найбільш яскравих динамічних, тривалісних та тембрових можливостей бандури.

Звук і рух — невід’ємні складові. Саме рух народжує коливний процес струни. Звукотворчі рухи ми і вважаємо способами звуковидобування на бандурі, серед яких основні — щипок та удар.

Для сучасного бандурного виконавства, поруч із актуальністю збереження кобзарських традицій, все більш характерним стає (при видобуванні інтервалів та акордів) поєднання в межах одного співзвуччя щипка та удару. Наприклад: у низхідній послідовності секст верхні тони виконуємо ковзним ударом третім пальцем, нижні тони — щипком першого пальця. Такий прийом ми пропонуємо назвати “синтетичним”. Використовують його або як можливість надати звучанню інструмента особливо вишуканого забарвлення, або як технічно найбільш доцільний у співзвуччях широкого розташування, або для виділення верхніх звуків у акорді (верхній тон виконують ударом, а нижній — щипком).

Художня значимість синтетичного способу особливо відчутна у виконавському прочитанні старовинної та барокової музики, у прагненні наслідувати артикуляційну природу інструментів тієї епохи (зокрема клявесин, лютню), що дозволяє значно розширювати виражальні можливості бандури.

На превеликий жаль, майже не зхастосовується у концертному академічному репертуарі сьогодення “гра з відбоєм”. Для того, щоб запобігти втраті цього надзвичайно цікавого нігтьового способу

звуковидобування, необхідно не тільки бережливо відроджувати класичний кобзарський інструментальний репертуар, де цей прийом є панівним, але й активно стимулювати та збуджувати сучасну композиторську думку.

Майстерність володіння звуком полягає в умінні чути і формувати його від моменту атаки і до закінчення. Тому предметом спеціальної турботи бандуриста є техніка “чистого” вимовлення звука, позбавленого нігтьових призвуків. Досягнути такого рівня виконавської техніки можна, застосовуючи прийом попередньої постановки пальця на струну. Опертий боковою частиною пучки палець дасть можливість запобігти неприємного “дзижчання”, що виникає від тертя металу і нігтя.

Одним із головних завдань бандуриста є вироблення глибокого, здатного до максимально-можливого нюансування, “вокального” звука зі всіма його незліченними градіяціями.

Характер і тривалість звука на бандурі в основному залежить від моменту збудження струни, після якого поступово затухаючий звук не підвладний бажанню виконавця змінити його динаміку (окрім способу тремолювання).

Тому нюансування не тільки мелодичної лінії, але й пасажів повинно бути, як правило, більш багатим і гнучким (перебільшеним у порівнянні з іншими інструментами), щоб ясно передати інтонацію виконуваної музики.

Інколи неузгодженість роботи ігрового апарату зі слуховим контролем призводить до гіпертрофованого нюансування, в наслідок чого з’являються шумові призвуки. Тому виконавцям завжди необхідно пам’ятати, що навіть в найбільш емоційних динамічно гучних епізодах необхідно слідкувати за тим, щоб звучання бандури залишалося естетично гарним і благородним.

Слід також зауважити, що інструмент і звукотворчий рух — це засоби.

Звук “народжується” і “оживає” тільки завдяки напруженій роботі душі, волі та інтелекту виконавця.

Запитаймо себе:

— Чи легко стати володарем звука на бандурі? Чи можливо це?

— Вимагаючи неможливого, досягнемо можливого.

КОБЗАР ЄГОР МОВЧАН

Великий польський поет Адам Міцкевич колись сказав: *“горе тому народові, який не любить своїх співців”*.

Я, продовжуючи ці слова, хочу сказати: – *Щастя тому народові, який любить, шанує і цінує своїх співців”*.

М. Т. Рильський

Сучасне кобзарство, як історичне явище, продовжує впевнено, не зважаючи на штучні перепони, свій розвиток. Організацій Всеукраїнської спілки кобзарів вимагає більшої професійності в підході до себе і Спілки зокрема.

Золотим фондом повинна лишитись творчість кобзарів України.

Серед народних співців України визначне місце посідає талановитий кобзар Єгор Хомич Мовчан, 100-річчя якого від дня народження виповнюється в цьому році. Народився Єгор Мовчан 1 травня 1898 року в с. Велика Писарівка Сумської області в бідняцькій родині. Батьки його — люди безземельні — постійно працювали в наймах. Мати Ганна Герасимівна Коханівна була обдарованою співачкою, танцюристкою. За свідченням Єгора Мовчана весь рід був музичний: гармоністи, скрипалі, бубністи.

На десятому місяці життя, хворіючи на віспу, Єгор стає незрячим. Ще не минуло й семи років як померла мати. Старша сестра Оксана, яка наймитувала у Харкові, допомогла йому влаштуватись у школу для сліпих дітей. “Скверного поведенія мальчонка, дерзновенного, крученого” за незначну провину посадили у комору, де збері-

галися музичні інструменти. Там серед скрипок, гітар, мандолін, бала-лайок він потім вже сам проводив свої вільні години, опановуючи по слуху гру на різних інструментах. Але в зв'язку з революційними подіями 1905-1907 років цю школу було закрито і малого Єгора, повернувшись додому, віддали у науку до відомого кобзаря Степана артемовича Пасюги. Вчився у нього два роки. Разом зі своїм наставником Мовчан побував у Катеринославі, де познайомився з професором Д. І. Яворницьким, який запросив обох кобзарів виступити з концертом у музеї.

Щирими, добрими, теплими словами завжди згадував Єгор Мовчан свого вчителя. “Такого кобзаря, як Пасюга, ніколи не було і не буде! Голосу його не було краю і кінця. Він знав майже всі думи, співав величезну кількість народних пісень. А, що вже грав на кобзі, то про це й говорити нема чого”.

З 1913 року Мовчан (по вуличному Чавунний) почав кобзарювати на інструменті, який подарував йому майстер Прокіп із села Коринці, на ній було 8 басів і 25 приструнків. “Ходив я, грав — все по селах. Звеселяв народ. А то, як нема урядника, то і “Правду” заведу”.

В Охтирці він зустрівся з талановитими кобзарями: Кравченком, Древченком і Гащенком, від яких багато чого перейняв з їх високої майстерності. Згодом став справжнім народним співцем, гаряче полюбив кобзарське мистецтво і без нього не мислив свого життя.

“Без кобзи вже і кроку зробити не міг, — розповідав кобзар, — вона мені розрада і порада. Встанеш вночі води напитися, торкнеш її — вона живе. Злюбився я, значить, з кобзою здорово. Заграю собі, та й на душі легше стане. А вже як мотив складати сам почав, то тут воно вже й зовсім по іншому, та куди там, просто радість одна, життя просто друге! Велике то діло, коли сам щось складаєш. А складати хочеться, бо раз чоловік з музикою справу має і вона йому вже душу проїняла, то хочеться й самому щось сказати — музикою”.

Після більшовицького перевороту, народ просить співати про революцію, а в мене немає чого — і повчитись нема в кого, — розповідає Є. Х. Мовчан, — досадно до сліз. Аж колись один якийсь студент, чи учитель дав мені “Кобзаря”. Ось каже, що треба співати”. Так я бувало як візьму, та як заспіваю “Думи мої, думи мої” чи “Літа орел, літа сизий”, або “Заповіт”, так народу видимо-невидимо. Так-то Тараса Григоровича слухали”.

Починається колективізація серед кобзарів. Організацій капел, ансамблів бандуристів нівелюють кобзаря як особистість, яку переслідують за твори неугодні радянській ідеології.

Так переслідували Є. Мовчана за виконання думи про сталінський голодомор тридцять третього: “Біда мені була з цією думою в Харкові на базарі. Як заграв її, то мене якийсь агент ухопив за руку і почав тягти у міліцію. Спасибі люди відбили. Хтось видер мене з його руки і швидко потяг з базару у город. Потім співав по селах і хатах,

там свої не видадуть. Плакали жінки, слухаючи думу, бо в ній була свята правда”.

Щоб кобзарі не говорили своїм мистецтвом правди народу, для винищення культурного геноциду нації їх зібрали близько 337 кобзарів та лірників у 1934 р. на кобзарський з'їзд до Харкова і всіх порішили...

і ніхто і ніде місце те не знайде

Де співці України спочили...

Лише хвороба поводиря спасла Є. Мовчана від участі тоталітарного геноциду духовності. Співає кобзар народні думи та пісні в перемішку з піснями нової доби.

15 квітня 1939 року в Києві скликано Першу республіканську нараду кобзарів та лірників, на яку вдалося зібрати лише 37 народних співців. Уже перше знайомство з цим обдарованим мистцем привернуло до нього увагу наукових працівників Інституту фольклору Академії наук, Спілки письменників України. У виконанні Мовчана звучали “Дума про Леніна”, традиційна дума “Невільницький плач” і улюблена “Ой не п'ються пива-меди”.

У 1940 році, коли країна готувалася до відзначення 100-річчя з дня виходу у світ Кобзаря” Т.Г. Шевченка, Є. Мовчан, Ф. Кушнерик, П. Носач, В. Перепелюк та І. Іванченко створили колективну поему про великого поета. Цікаво, що кожен частину поеми “Слава кобзареві” виконував її автор, а вступ і закінчення — всі разом.

Виступав Мовчан у Москві на нараді у Всесоюзному будинку народної творчості ім. Н. К. Крупської (грудень 1940 — січень 1941 року) і на вечорі, присвяченому 50-річчю з дня смерті видатного українського кобзаря Остапа Вересая в селі Сокиринці (травень 1941 р.).

У роки Великої Вітчизняної війни Є. Мовчан співає пісні на слова Т. Г. Шевченка “Про козака Залізняка”, “Три шляхи”, ”Думи мої”, сам складає пісні: ”Гей, з поля на долину”, “Задумали вражі німці”, “Насувалась грізна хмара” та інші.

Співав кобзар:

Насувалась грізна хмара
З далекого краю,
Закувала зозуленька
З під темного гаю.
Закрякали чорні круки,
Із поля летючи,
Заплакала дівчинонька
Долиною йдучи.

Популярністю користується “Пісня невільниць” на вірші О. Ющенка:

Холод, голод за колючим дротом,
Змучені, як тіні, стали ми...
Міри не знайти людським скорботам:
Ми-худоба, а були ж людьми...

Антифашистські пісні, мали велике виховне значення, за що кобзаря неодноразово люди спасали від лихої напасти, як від німців, так і від поліцаїв-запродавців. Однією з улюблених пісень Єгора Мовчана була власна пісня на вірші Андрія Малишка:

Коли течуть криваві ріки
В степах обпалених вогнем,
Прославим скривджених навіки,
Запроданців ми проклянем...

Тоталітарна комуністична ідеологія підносить творчість кобзаря, як митця радянської доби. Широко побутує “Дума про Леніна”, яку Є. Мовчан перейняв від кобзаря Чернігівця в Охтирці, “Дума про мир”, “Першотравнева пісня...”, але в основі творчості звучить пророче слово Т. Г. Шевченка, історична дума, пісня.

Постать одного з найвидатніших співців привертала увагу літераторів, художників. Так М. Т. Рильський написав вірш “Єгор Мовчан у Параски Амбросій”, художники В. Касіян, Борисов, К. Сидоров малювали кобзаря.

Тріумфальний був виступ Є. Х. Мовчана в Москві на IV Міжнародному з’їзді учених-славистів у 1958 році. Супроводжуючи виступ академіка М. Т. Рильського, який розповідав про епос українського народу, Є. Мовчан виконав думу “Невольницький плач” та українські народні пісні: “Ой, не п’ються пива-меди”, “Ой, не пугай, пугаченьку”, “Ой, на горі вогонь горить, під горою кура курить” та “Ниво моя, ниво моя”.

Виступ Мовчана одержав схвальну оцінку делегатів різних країн світу. Нагороджений “Пам’ятною медаллю IV Міжнародного з’їзду славистів”. Ім’я українського народного співця-кобзаря стало відоме в усьому світі.

Громадськість України широко відзначала 60-річчя від дня його народження у Великій Писарівці 10 травня 1958 року з ініціативи і за кошти Інституту фольклору та етнографії Академії наук України під керівництвом і за участю М. Т. Рильського. “Батьки” області та району зустріли цю ініціативу не без особливої радості, але діватись було нікуди. Причепурилась хата кобзаря, вулиці селища. Святкування пройшло на славу. В ювілейному засіданні взяли участь представники громадськості з Сум, Києва, Белгородської області.

З гарячими словами привіту і добрих побажань звернувся до ювіляра поет-академік М. Т. Рильський. Вітали кобзаря: Ф. І. Лавров, Д. М. Косарик, О. Я. Ющенко, В. Перепелюк та інші. Інститут мистецтвознавства фольклору та етнографії Академії наук України подарував бандуру з викарбованим портретом Т. Г. Шевченка за малюнком Фотія Красицького Шевченкового внука, а навколо цього малюнка зворушливий напис: “Славному кобзареві Єгору Хомичу Мовчану в день 60-річчя від Київських друзів. І.У. 1958 року”.

14 квітня 1959 року кобзаря з Великої Писарівки нагороджують

Почесною Грамотою Президії Верховної Ради України. За заслуги у розвитку української пісенної творчості Міністерство соціального забезпечення України призначило йому персональну пенсію.

З кінця серпня 1965 року до останніх днів свого життя Є. Х. Мовчан проживав у Республіканському будинку ветеранів сцени (Пуца-Водиця біля Києва), не припиняючи концертного життя. Працює над створенням мелодії до думи “Смерть козака бандуриста”. Хотів поспівати її на своє 70-річчя. 23 липня 1967 року побував у Каневі, співав на могилі Т. Г. Шевченка, був у його музеї, побував на Богуславщині, співав і грав людям свої думи та пісні. Приїхавши до Пуці-Водиці, кобзар тяжко захворів. 22 березня 1968 року замовкла дзвінкоголоса кобза голосистого солов'я України Єгора Хомича Мовчана. На похорони прийшли побратими кобзарі, студійці Українського державного хору ім. Г. Г. Верьовки. Звучали сумні пісні з репертуару покійного друга зокрема: “Ой, не п'ються пива-меди”, “Чуєш брате мій”, “Лелеченьки”. Від Сумщини на похоронах були: Є. Адамцевич, М. Носач, В. Синянський, які привезли на могилу пригоршню рідної землі. Поховано Є. Х. Мовчана на Київському центральному міському кладовищі (Берковці).

6 травня 1978 року на ознаменування 80-річчя від дня народження Єгора Хомича Мовчана у Великій Писарівці відкрито пам'ятник співцеві, створений скульптором І. І. Штановим та архітектором В. Д. Заговорюю. У будинку культури відбулись урочисті заходи, святковий концерт.

Звучать твори з репертуару Є. Мовчана серед бандуристів молодшої генерації.

У стінах Сумського вищого училища мистецтв і культури імені Д. С. Бортнянського неодноразово проводяться конкурси на краще виконання пісень з репертуару Є. Мовчана. Ансамбль бандуристів, солісти бандуристи Т. Івченко, К. Моїсеєко мають твори з репертуару славного земляка.

Наукова конференція присвячена 90-річчю від дня народження Є. Х. Мовчана відбулася 1988 року в м. Суми (педінститут) і Великій Писарівці (будинок культури), показала всебічний талант кобзаря. Розробки наукових працівників, концерт кобзарів України — показали велич творчості Є. Х. Мовчана. Але знаходились крутії-вертії, які в часі доби прохали учасників наукової конференції, кобзарів у Великій Писарівці підійти до пам'ятника вождю пролетаріату віддати йому шану, виконати “Думу про Леніна”. Не допомогли всілякі вмовлення “для діла”, а викликали лише критичну незадоволенність серед кобзарів. Так ніхто до пам'ятника Леніну і не підійшов. Мусив науковець О. І. Вертії чемно віддати йому шану в “гордом одиоцестве”, “на всяк случай”.

На черзі 100-річчя від дня народження славного кобзаря України. Крутяться, вертяться діячі від науки, вишукують спогади людей,

які Мовчана знали, бачили, чули. Але дуже прикро, коли висосують спогади від людей далеких від баченого. Самі шукачі пошуків так творчо, художньо описують спогади (досить сумнівні), що “автор” своїх спогадів дивується: коли це це він грав перед Мовчаном на бандурі, з якою ніколи не виступав, не грав і чи взагалі бачив Мовчана?

Незабаром конкурс серед ДМШ області. Переможці-бандуристи будуть задіяні в концертних заходах, присвячених Є. Х. Мовчана.

Уже нині звучать твори славного кобзаря в репертуарі Павла Дейнеки, Валентина Заворотька з Ромен, Сергія Манюка, Катерини Моїсеєнко, Людмили Маланухи, Миколи Мошика з Сум, Антоніни Теслі з Охтирки, Михайла Білошапки з Кролевця та інших виконавців.

Славними конкретними ділами відмітимо ювілей Єгора Хомича Мовчана.

М. Г. Мошик

*Член Всеукраїнської спілки кобзарів,
викладач Сумського вищого училища
мистецтв і культури ім. Д. С. Бортнянського*

Кобзар-лірник Василь Нечена

*Кобзар-лірник **Василь Нечена** — артист Чернігівської обласної філармонії, лауреат VII міжнародного фольклорного фестивалю Придунайських країн “Угорщина”, дипломант I та II всеукраїнських конкурсів вокалістів. Почесний кобзар міста Славутич. Президент благодійного Фонду “СІВЕРИ”. З сольними концертами виступав по всій Україні, в Австралії, Австрії, Америці, Англії, Бельгії, Білорусі, Голландії, Індії, Канаді, Люксембурзі, Литві, Молдові, Німеччині, Польщі, Росії, Сінгапурі, Словаччині, Угорщині, Франції, Чехії...*

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ПОЕТ І МУЗИКА

1838 рік — один із найважливіших у житті натхненного співака кобзарів, лірників та бандуристів — Тараса Шевченка.

Ці музики, Божі люди, викликали до себе особливу зацікавленість ще в його дитинстві тим, що голодні, “в латаній свитині” вони були вільними, проповідували волю, закликали боротися за неї, подаючи приклад “славних прадідів великих”...

Якщо образи кобзарів є у багатьох поезіях, поемах, то у містерії “Великий льох” особливу роль виконують три лірники — представники окраденого українського народу.

Тарас Шевченко багато чув про популярність у народі сліпого лірника Мусія Вернигору. Цей лірник створив пісню про свій страшний сон (сліпий від народження), прорікаючи Коліївщину. Поховали Мусія Вернигору у Каневі, то і Шевченко заповідав поховати його у Каневі, недалеко від Божого чоловіка-лірника.

Принагідно згадати, що І. Котляревський у своїй “Енеїді” показує Мусія Вернигору у пеклі, бо він порушив заповідь “Не убий”, закликаючи людей помститися панам.

Та романтик Тарас Шевченко у стилі пісень бандуристів возвеличує у поезії “На вічну пам’ять Котляревському” великого поета, називаючи його “батьком”.

Отже, у молодого поета було у дитинстві шанобливе ставлення і до бандуристів, яких він і знав немало.

У записах В. І. Аскоченського — сучасника Тараса Шевченка — “І мої спогади про Т. Г. Шевченка” є згадка про те, що влітку 1846 р. у Києві Тарас Шевченко співав “Ой, не шуми, луже”, граючи на гітарі.

Має рацію головний редактор журналу-квартирника “Бандура”, що видається школою кобзарського мистецтва у Нью-Йорку, п. Микола Чорний-Досінчук у тому, що Шевченко грав на бандурі. І саме від бандури перейшов до гітари, яку можемо бачити у серії малюнків створених поетом на засланні “Притча про блудного сина”.

У поезії “Н. Маркевичу”, написаній у С.-Петербурзі 9 травня 1850 р., прочитаємо:

Бандуристе, орле сизий!
Добре тобі, брате:
Маєш крила, маєш силу,
Є коли літати.

Хто ж був той бандурист, якого Шевченко називає братом? Поезія присвячена на 10 років старшому від поета Миколі Андрійовичу Маркевичу. У листі до М. Лазаревського 22 квітня 1857 р. Шев-

ченко згадував, що з М. Маркевичем (Н — з російського Николай) вони колись були “великі приятелі”. Поступово ж відділилися один від одного. “Кобзар” 1860-го вийшов без вірша “Н. Маркевичу”).

Отже, не Маркевич той бандурист, якого автор поезії називає братом. Певне це була людина старшого багато віком, про що підтверджує епітет “сизий”, але ця людина близька духом поетові, якийсь дуже авторитетний поет-бандурист. Орлом (орел — цар птахів) сизим поет міг назвати свого вчителя-бандуриста і його образ увіковичений у згаданій поезії “Н. Маркевичу”. Старому бандуристові завидує поет-романтик, бо бандурист, Божий чоловік, летить в Україну” — його там “виглядають”, де степи широкі і вітер — символ волі — теж названий братом, як і бандурист:

Там повіє буйнесенький,
Як брат, заговорить,
Там в широкім полі воля.

Провідним мотивом, як і в більшості поезій, в цій поезії є **воля**. Воля для мандрівних музик-кобзарів, лірників, бандуристів — рідна стихія, з якої вони і вбирали в себе своє творче натхнення і педагогічний дар вчити інших розвивати Богом дані таланти.

Образ саме такого майстра-бандуриста, поета, педагога і вивів Шевченко у поезії “Н. Маркевичу”. Можна припустити і те, що вчителем гри на бандурі був не один бандурист, а декілька. Їх Шевченко подає в одному узагальненому образі і не називає імені. Присвятив же цю поезію Маркевичу, як подяку за видану у 1831 р. у Москві поетичну збірку “Украинские мелодии”.

Якщо взяти до уваги найулюбленіші (за спогадами М. М. Білозерського) пісні поета:

- 1) “Ой зійди, зійди, ти зіронько та вечірня!”
- 2) “У Києві на ринку п’ють чумаки горілку!”
- 3) “Ой горе, горе, який я вдався, брів через річеньку та й не вмивався...”
- 4) ”Де ж ти, доню, барилася, барилася?”
- 5) “Ой не шуми, луже”
- 6) “Ой на горі да женці жнуть” — то ці пісні були популярними і серед бандуристів.

У березні 1999 року ми будемо вшановувати 185 річницю з дня народження Генія України Тараса Шевченка.

Згадаємо і ще про один штрих із світу його захоплень — академік-гравер, портретист, поет, прозаїк, драматург, скульптор, архітектор, чудовий співак, гітарист і бандурист...

Воістину, над сиротою Господь з калитою.

Надія Будуйкевич
доцент кафедри документота
правознавства ІФДТУНГ

ВІН ЗВОРУШАВ СЕРЦЯ ПІСНЯМИ

Нинішнього року громадськість України, близького й далекого зарубіжжя відзначатиме 100-річчя з дня народження нашого славного земляка, неперевершеного кобзаря Єгора Мовчана. Народився Єгор Хомич 1 травня 1898 року у Великій Писарівці. А помер великий співець чарівної музики тридцять років тому, 22 березня 1968 року, в Пущі-Водиці під Києвом. Похований на Київському центральному міському кладовищі (Берковці).

Талантом Єгора Мовчана пишались земляки, про нього схвально відгукувалися діячі культури і мистецтва, котрим пощастило чути кобзаря. Пропонуємо вашій увазі спогади його сучасників.

Відомий дослідник російських билин професор В. Пропп: “Виконання дум кобзарем Мовчаном справляє величезне враження. Чудове музичне та й літературне обдарування поєднується із знанням народної традиції, того ґрунту, на якому це мистецтво створюється. Дуже ясний національний характер цієї творчості”.

Цветана Романська (Болгарія): “Дуже рада, що в Москві на IV Міжнародному з’їзді славистів мала можливість чути спів українського кобзаря Єгора Мовчана”.

Кандидат філософських наук К. Чистов (Карелія): “Кобзаря Є. Х. Мовчана мені пощастило чути вдруге. Я пишу “пощастило” без будь-якого перебільшення. Мені довелося слухати багатьох виконавців епічних пісень — російських, карельських, народів Середньої Азії і Кавказу, однак майстерність Є. Х. Мовчана не йде в порівнянні з тим, що я чув, своєю дивною музикальністю і виразністю передачі давньої традиції. Незабутнє враження справив на мене “Плач невольників”.

Професор О. Рінчен (Монголія): “Мовчана почув я в Москві і про Монголію далеку згадав. Нехай живе довгі роки співець, який радує серця людей”.

Відомий російський фолкльорист професор В. Сідельников: “Єгора Мовчана слухав з величезним інтересом. Це справжній майстер, продовжувач “вересаївських традицій”, традицій М. Кравченка, Ф. Кушнерика й інших українських кобзарів-клясиків. Особливо чарівна в його виконанні дума “Про трьох братів самарських”. Хороший і “Невольницький плач”. Є. Х. Мовчан — це справді один з найталановитіших кобзарів нашого часу. Я щасливий, що мені довелося кілька разів слухати українські думи у виконанні цього славного співця і в Києві, і в Москві”.

Максим Рильський: “Заслуженою шаною й славою користується наш кобзар Єгор Хомич Мовчан. Я спостерігав, яке враження справляє його виконання народних дум та пісень і власних творів на різноманітні аудиторії: на вчених-славистів світу, на вчених

фолкльористів Києва, Москви, Ленінграда, Мінська, на студентів Одеси, на селян Чернівецької області, на письменників, композиторів. Скрізь — одне: зачарування, захоплення. Захоплення безмежною щирістю, гарячою експресією народного співця. “Невольницький плач” у Мовчана звучить так, ніби він сам побував на турецьких галерах-каторгах.

Коли я думаю про манеру Мовчана триматись перед слухачами, у мене виникає несподіване зіставлення з одним із найбільших піаністів світу Рахманіновим. Рахманінов хвилювався перед виходом на сцену, але коли він відав за рояль, торкався клавішів, то забував усе, поринав весь у свою музику. Так і Мовчан: злитий із своєю бандурою в одне ціле, він — тільки взяв перші акорди — заглиблюється всім еством у те, що виконує, живе тільки думкою, тільки піснею, тільки змальованими в них образами...”

Спогади зібрав
Микола Мошик,
*член Всеукраїнської спілки кобзарів,
викладач Сумського вищого училища
мистецтв і культури ім. Д. Бортянського.*

.....

**ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ І
РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ ЖУРНАЛ «БАНДУРА»!
«БАНДУРА» — ЦЕ ЄДИНИЙ МУЗИЧНИЙ
ЖУРНАЛ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ!
ТІЛЬКИ ВІД ВАС ЗАЛЕЖИТЬ ІСНУВАННЯ
ЖУРНАЛУ «БАНДУРА»!**

.....

Пам'яті кобзаря Мовчана

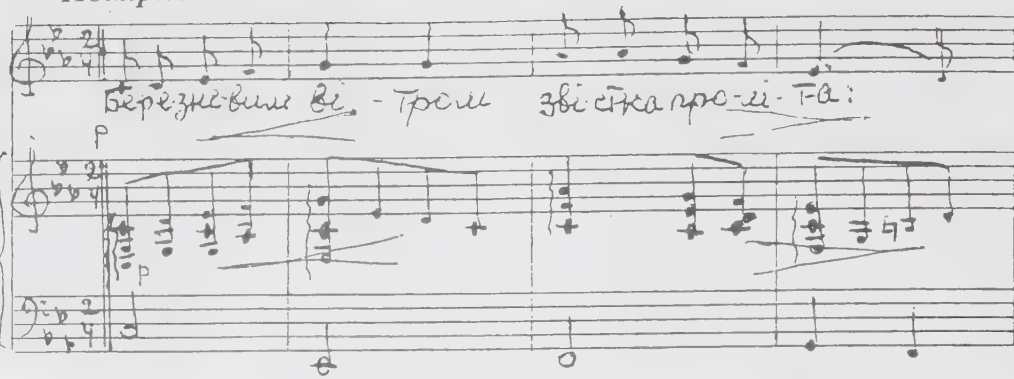
Слова Олекси Ющенка.

Музика Миколи Мошика

Помірно

БАНДУРА

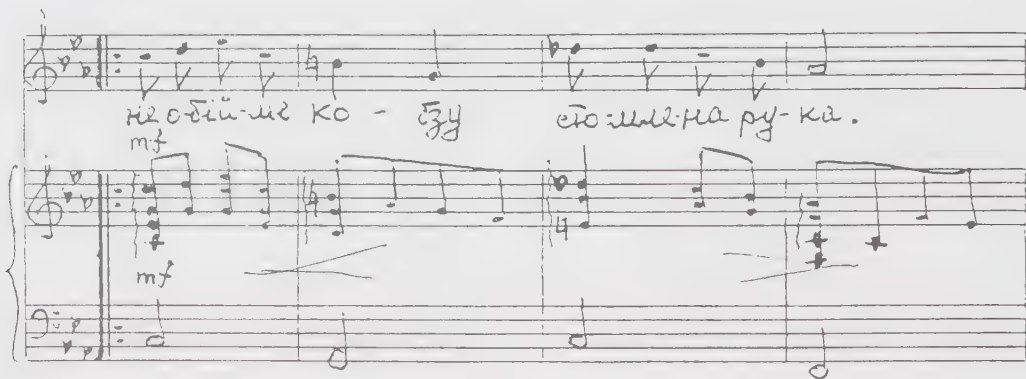
Березневий ви - трини звістка про-лі-та:

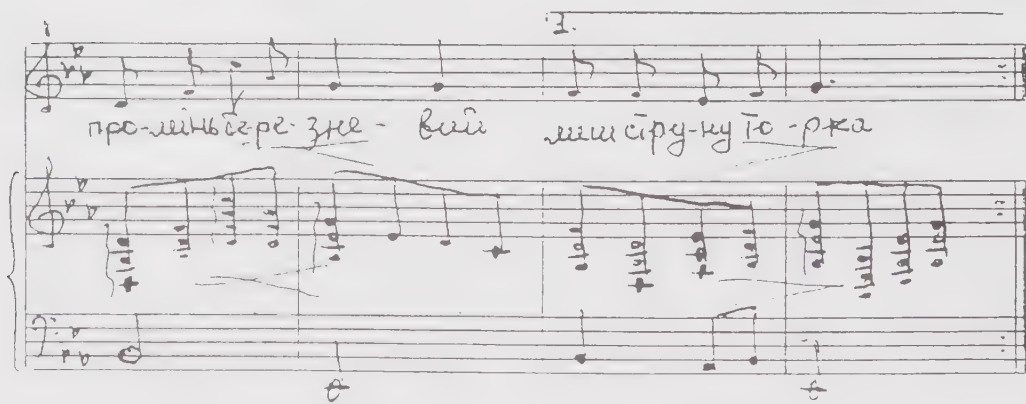
Зажуривась ду - ма на-ша зо-ло-та...

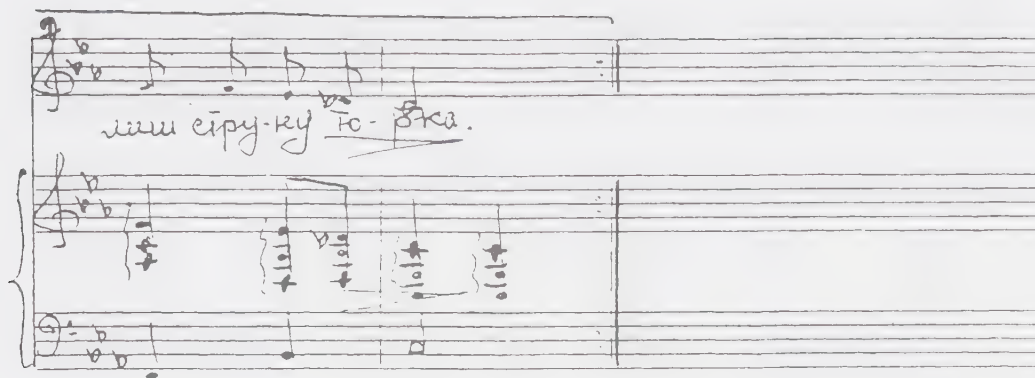

не обій-ме ко - бу сіо-м на ру-ка.

про-лінь березне - вий миш сіру-ку го-ржа

Березневим вітром
Звістка проліта:
Зажурилась дума
Наша золота...
Не обійме кобзу
Стомлена рука.
Промінь березневий
Лиш струну торка.

Березневий вітер,
Весняна вода,
Про шляхи-дороги
Нам розповіда.
Скільки він сходив їх,
Скільки їх пройшов,
Несучи народів
Все життя любов.

Пролісками квітне,
Березневим днем, —
Не помре, що сіяне
Вічним трударем.
І хлюпнули хвилі
Ворскли та Сули,
Забриніли струни —
В пісні ожили.

МОЛИТВА

Слова Володимира Вітта

Музика Г. Верети

Moderato

Голос

Бандура

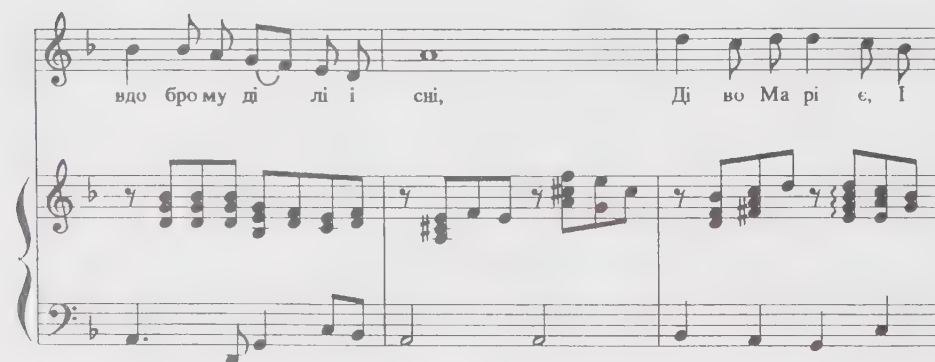
tr

Вкож но мукро ці і ру сі,

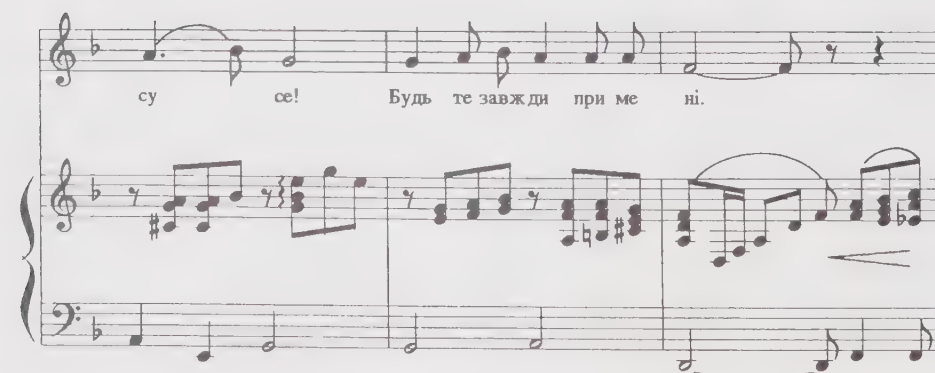
p

вдо брому ді лі і сні, Ді во Ма рі є, І

су се! Будь те завжди при ме ні.

Ді во Ма рі є, І су се! Будь те завжди при ме

1.-3. ні. 4. ні. rit.

В кожному кроці і русі,
В доброму ділі і сні,
Діво Маріє, Ісусе,
Будьте завжди при мені.

В хвилю тяжкої спокуси,
Сил додаючи в борні,
Діво Маріє, Ісусе,
Будьте завжди при мені.

Зло таки здатися мусить -
Щастям наповняться дні.
Діво Маріє, Ісусе,
Будьте завжди при мені.

Тіло й душа розійдуться,
Лишу я справи земні.
Діво Маріє, Ісусе,
Будьте завжди при мені.

Земля, мов кобза...

Слова О. Ющенка.
Музика М. Мошика.

Маршобразно

The musical score is written for a bandura and piano. It consists of four systems of music. The first system is for the bandura, with the word 'БАНДУРА' written vertically on the left. The second system is for the piano accompaniment, with the word 'Підігрно' written above the staff. The third system includes the vocal line with the lyrics 'кобзи в та-расо-вім до-мі ледь-ледь обі-звуться бу-ва' and the piano accompaniment. The fourth system includes the vocal line with the lyrics 'ти-хімі зі-хан-ні як в гро-мі ко-бза-рська судьба жи-ва.' and the piano accompaniment. The score includes various musical notations such as clefs, time signatures, and dynamic markings like 'mf' and 'f'.

Дві кобзи в Тарасовім домі
Ледь-ледь обізвуться бува,
У тихім зітханні, як в громі,
Кобзарська судьба ожива.

Здається, тих струн перебори
Лиш серце почує моє.
Аж ні! Ідуть Євгени, Єгори...
Земля вся, мов кобза стає!

Свої кобзи славетні Євген Адамчевич та Єгор Мовчан
заповіли Музею Шевченка в Каневі.

НАМ ПИШУТЬ

Микола Чорний-Досінчук

ФУНДАТОР КОБЗАРСЬКОГО АКАДЕМІЗМУ XX СТОЛІТТЯ

(ДО 70-РІЧЧЯ ПРОФ. СЕРГІЯ БАШТАНА)

Сергій Баштан

Під час моєї останньої подорожі по Україні мені пощастило взяти інтерв'ю з найбільш визначного професора кобзарського мистецтва Сергія Баштана.

Вже в ранньому дитинстві виявились яскраві музичні здібності Сергія, при чому як вокально-інструментальний комплекс даних, потрібних у специфічному жанрі кобзарського мистецтва.

Сприйнята від мами закоханість у пісню, у поєднанні з прекрасним слухом і дзвінким голосом, спонукала жагу хлопчика до співу. Випадково знайдена на горищі дідової хати старенька бандурка зразу витіснила з уваги юного мистця захопленість всіма іншими народними інструментами. До того ж природа відгукнулася на

покликання мистця як бандуриста інструментального профілю: подарувала йому унікальні довгі, гнучкі та моторні пальці і, що найцікавіше, увінчані так необхідними, дуже міцними “бандурними” нігтями, що дають природний глибокий кольоритний барвистий тембр, недосяжний при застосуванні так званих штучних нігтів, та сильний звук. Виявився також і хист до підбирання на слух народніх мелодій.

Кохаючись у маминій пісні, Сергій рано відчув природність поєднання фонічної педальності звучання бандури. Юний кобзарик став незмінним учасником шкільної художньої самодіяльності і мріяв про своє артистичне майбуття.

То були перші роки послідовного становлення професіоналізму за всю попередню історію кобзарського мистецтва.

В 1948 році після закінчення десятої класи, Сергій, згідно з батьківським бажанням бачити сина інженером, склав іспити до Київського політехнічного інституту. Повертаючись до рідної Михайлівки на Черкащині їхав у переповненому вагоні. Супутниками виявились вояки, охочі послухати пісню. Побачивши хлопця з бандурою, попросили Сергія заграти та заспівати. Захопленню слухачів не було меж. На тому закінчився б концертний імпровізований виступ молодого бандуриста. Та тут виявився присутнім не хто інший, як сам директор Київського музичного училища ім. Р. Глієра П. Сук, хормайстер за фахом. Дізнавшись, що сталось із Сергієм, він строго і категорично: “Скажи своєму батькові, що тобі треба вчитись не на інженера, а на бандуриста. Приїдь до Києва у вересні. Вважай, що місце в контингенті вже є”.

Першим професійним учителем Сергія став Володимир Кабачок, соратник видатного вченого, музикознавця, дослідника-фолкльориста Гната Хоткевича, від якого прийняв найпрогресивніші ідеї свого часу.

В. Кабачок був людиною з величезним і трагічним життєвим досвідом, в якому відбилися переживання сотень і тисяч понівечених сталінським репресивним режимом долей українського народу. То був дійсно кобзар, який втілював у своєму мистецтві думи, страждання й надії, радощі і розчарування свого народу. В. Кабачок мав високу і багатопрофільну освіту. Навчався в Московській Консерваторії на контрабасі. У 1925 році організував першу в Україні капелю бандуристів, консультуючись з Гнатом Хоткевичем. Тому можна стверджувати, що діяльність В. Кабачка є поєднуючою перехідною ланкою від етно-фолкльорного до сучасного професійно-академічного кобзарського мистецтва.

Отримавши до своєї класи обдарованого виконавця В. Кабачок докладав зусиль до розвитку його віртуозних можливостей.

В його репертуарі переважали народньо-танцювальна музика та мініатюри окремих зразків класичної музики, які утверджували

ідею Г. Хоткевича щодо інструментального аспекту розвитку виконавства на бандурі.

По сольовому співі Сергій навчався в І. Найденко та в М. Єгоричної, а з хорової кляси — В. Уманця.

Методику хорового співу Сергій опановує у хорі під керівництвом П. Сука, а пізніше — в державному хорі у видатних майстрів цієї справи — Г. Верьовки.

Набутні знання і навички хорового співу, застосовані вже в педагогічній роботі, дали плідні наслідки.

Тоді він зустрівся з веселою, життєрадісною талановитою співачкою, теж бандуристкою, Серафимою, з якою довший час працював у народньому хорі, з якою одружився.

Після закінчення “з відзнакою” музичного училища Сергій попав на роботу в державний український народний хор. Тут він, в умовах професійного колективу, перевіряє на практиці та удосконалює свої знання і навички.

Виникла проблема корінної реконструкції бандури, відкриття можливостей тональних модифікацій в процесі гри. Чимало відомих майстрів плідно працювали у цьому напрямку. Перший найбільш вдалий “клясичний” зразок концертної бандури вдалося створити Іванові Скляріві. Пізніше вдалу версію бандури з модернізованою системою перемикачів, замість традиційно цілого, довбаного — клеєний з кленових клепок, запропонував Василь Герасименко.

Сергій Баштан став першим, хто досканало опанувавши новий інструмент, репрезентував його невичерпні віртуозні можливості на великій концертній естраді.

В цей період народжується і творча співдружність Сергія Баштана з композиторами А. Коломийцем, М. Дремлюгою. В його репертуарі з'являється перша в історії цього жанру соната А. Коломийця.

Таким чином на навчання до Київської Консерваторії ім. П. Чайковського Сергій прийшов у 1954 році, маючи вже певний досвід концертно-виконавської та творчої діяльності. В консерваторії Сергій продовжував опанувати сольовий спів.

Тут він пройшов велику школу виконавської художньої майстерності всіх епох і різноманітних стилів та жанрів — Л. Скарлатті, Баха, Моцарта, Бетовена, Глінки, Мусорського, Бортнянського, Шостаковича, Шамо, Косенка та багатьох інших.

Широке розмаїття музичних стилів, жанрів і форм, опанованих в студентський період, мали на меті високе музично-художнє виховання виконавця-артиста.

Сергій Баштан обрав більш дійовий і результативний шлях творчої співдружності з композиторами.

Плідна творча співпраця з провідними майстрами композиторської школи не тільки вилилась у щедрий потік нової музики для

бандури, а й суттєво вплинула на розвиток композиторського обдарування Сергія Баштана.

Крім створення репертуару та його виконавської і педагогічної репрезентації Баштан провів титанічну роботу над його систематизацією і публікацією: для дитячих шкіл, музичних середніх і вищих навчальних закладів.

Обсяг і висока художня якість створеного і систематизованого Баштаном репертуару для бандури отримали високу оцінку фахівців.

Перша публічна репрезентація виконавства була проведена Баштаном на Всесоюзному конкурсі. За виконання цієї програми присуджено “Золоту медаль”. Навчаючись в консерваторії, а потім працював тут викладачем аж до 1969 року, продовжує працювати в державному хорі ім. Верьовки.

Тріумфально проходили виступи в закордонних гастрольних подорожах в Європі, ЗСА, Канаді, Латинській Америці.

Доктор мистецтвознавства Гуменюк писав: “Музична виразність, блискуча техніка спростували думку про бандуру як про інструмент, здатний лише акомпанювати”.

В 1959 р. є викладачем, а в 1961 році — доцентом, в 1979 р. — професором, а в 1980 р. — деканом.

У 1995 р. за видатні заслуги професорові Сергієві Баштанові присвоєно почесне звання “НАРОДНИЙ АРТИСТ”.

Все свідоме життя, усі найкращі помисли, творче горіння Баштан присвятив бандурі.

Це і дає підставу вважати Сергія Баштана фундатором кобзарського академізму 20-го століття.

МИКОЛА ГВОЗДЬ

(КЕРІВНИК ДЕРЖАВНІЙ КАПЕЛІ УКРАЇНИ)

Нарешті минулого року вдалося мені зустрінутись з маестро Капелі Бандуристів України Миколою Гвоздем, відомим на цілу Україну. Зустріч відбулася у приміщенні власного будинку Капелі.

Будинок капелі положений в серці Києва, розписаний в українському стилі. Ідемо ліфтом до їх головної канцелярії. Простора кімната — там цілий музей капелі, є що оглядати.

Микола Гвоздь насамперед показує нам, себто мені і моїй дружині, найновіші побільшені знімки й афіші останніх виступів капелі, а потім багату музичну спадщину капелі ще за радянських часів.

Після цього ми пішли по різних поверхах. Звичайно, найперше показав нам величезну залю, де є приміщенні всі бандури, де відбуваються проби цілої капелі і де збудоване модерне озвучення. З вікон дому ми бачили чудовий вид Києва. Потім, на іншому поверсі, ми огля-

Микола Гвоздь

дали менші залі, де також відбуваються проби. У всіх тих кімнатах висить дуже багато картин з різних виступів капелі і загальних історичних. Нам забрало добрих кілька годин все це оглянути. Всі ці кімнати удержані в надзвичайно чепурному стані. Незважаючи на літній час, коли більшість капелян роз'їхались на вакації, чути було проби поодиноких і збірних пар.

Цілий будинок розписаний в українських декораціях, є де спинити око.

Мають кімнату-бібліотеку, в якій працює постійно його дочка.

За словами Миколи Гвоздя капеля вже почала підготовлятися до турне по Америці і Канаді.

А тепер запізнаємось як починався творчий шлях славозвісного бандуриста, диригента, хормайстра народного артиста України.

Схильність до лідерства, талант, природний розум, сильна воля — допомогли йому у подальшому навчанні в музичній школі, училищі, київській консерваторії, в якій він грав на першому курсі твори з програми п'ятикурсників, а віртуози боялися змагатися з ним прилюдно у тому, хто швидше заграє на своєму інструменті.

Його дуже любив викладач по клясу бандури, знаменитий кобзар, співак-бандурист, артист України Андрій Бобир. Він приділяв найздібнішому студентові найбільше часу.

Чимало складних, особливо інструментальних творів вивчив Микола Гвоздь за роки навчання. Виконував їх на концертах. Якось, виступаючи в одному з українських сіл, грав інструментальну музику. Один слухач, літній чоловік, що сидів у першому ряду, раптом посеред номера гукнув йому: — Хватить хлопче грати, заспівай що-небудь. Микола, догравши твір до кінця, почав наступний співати, заслужив гарячі оплески. Ті дядькові слова запали йому в душу. Він збагнув суть наших народних традицій.

Практично весь творчий шлях Миколи Гвоздя, після закінчення вузу, пов'язаний з Державною заслуженою капелею бандуристів України.

У 1979 р. його удостоєно високого звання народного артиста України. У 1983 р. очолюваний ним колектив стає лавреатом Державної премії України ім. Тараса Шевченка. З 1987 р. мистець — незмінний голова журі республіканського фестивалю кобзарського мистецтва “Вересаєве свято” у с. Сокиринці на Чернігівщині. За роки праці на посаді керівника капелі, Микола Гвоздь обробив і оркестрував десятки народних пісень, оркестрував твори К. Стеценка, С. Воробкевича, О. Білаша. Він — автор і співавтор блискучих концертних програм.

За час його 20-літнього керівництва, капеля записала у фонди українського радіо й телебачення понад 100 творів. В ефірі прозвучали десятки передач про колектив. Записано 5 платівок, 6 аудіокасет, компактдиск, знято 3 телефільми.

Колектив з великим успіхом виступав у Югославії, Канаді, Англії, Франції, Польщі, Швейцарії.

Микола Гвоздь — надзвичайно рішучий і цілеспрямований. Має оту народну рису — робити все якісно, доботно, дотримуючись принципу — працювати в одному напрямку, але по-справжньому. Дуже вимогливий в доборі репертуару. В розмові його слово — завжди вагоме, значуще, об'ємне, глибинне, як народна пісня, як звуки, які він видобуває з бандури, коли грає.

Надзвичайно любить молодь, чуйний і вдумливий педагог. Перспективним молодим артистам капелі — Руслану Шевченку, Віктору Сачку, Володимирі Голубничому — доручає соло в концертах. Від Миколи просто віє силою і мужністю. Якось в розмові Леся Дичко, дивлячись на нього, сказала: — Ти як лев. І справді щось левине у його погляді те, що допомогло мистцеві вистояти перед найтяжчими життєвими бурями і так яскраво утвердитися.

Нині Миколі Гвоздю — 60 літ. Тож не слабне сила його духу, а міцніє. На славу Україні і нашої культури!

До побачення в Нью-Йорку!

БАНДУРИСТ, ЯКИЙ ГРАЄ НА РІЗНИХ ІНСТРУМЕНТАХ

Володимир Кушпет

Була остання неділя серпня. Ми раділи, що дописує погода. Раненько пішли до церкви на Службу Божу, а відтак вирішили прогулятися Києвом.

Недалеко від Собору св. Софії зауважили нещоденну картину. Там видів бандурист і грав на лірі, а біля нього лежали бандура, кобза, торбан...

Підійшовши ближче, я пізнав славного бандуриста Києва Володимира Кушпета. Привітались і у нас почалась розмова. Кілька років тому назад я мав нагоду пізнати його, відвідуючи Кобзарську школу у Стритівцях. Це, либонь, перша цього роду в Україні. Студенти дали мені повний концерт, а головним керівником цього надзвичайного концерту був якраз Володимир Кушпет. Він і далі у цій школі викладає бандуру.

На запитання, що він робить на вулиці, — відповідь, — заробляє на “хліб насущний”. Він грає на всіх інструментах: бандурі, кобзі, торбані (панська бандура) і лірі, щоб забезпечити існування родини. Сказав мені, платня за навчання в школі є досить нерегулярна. Беззавидна доля кобзарів. І так продовжував грати на лірі. Саме тоді виконував думу, а голос у нього чудовий.

Другий інструмент був кобза. Це, либонь, я вперше почув віртуозну гру на кобзі. На самому початку я запитав його, чи є в Україні кобза? Так. У всі часи задовольняли наш народ сопілки, ліри, кобзи, торбани, бандури. Щодо кобзи, то вона документально зас-

відчена і описана в праці М. Лисенка “Характеристика особливостей українських народних дум, пісень, виконуваних кобзарем О. Вересаєм”.

Кобза О. Вересая відмінна від домри чи гітари й бандури конструкцією, строем, способом гри. Це симетричний будовий лютнеподібний інструмент, що має шість струн на грифі і шість приструнків. Подібний музичний інструмент зафіксований також у праці Д. Яворницького. Відсутність ладків на грифі дає змогу добувати не тільки півтонову хроматику, а й чвертьтонові ладові сполучення.

Тоді я попросив, щоб щось загравав на торбані, у нас її також звали панською бандурою. За відродження цього інструмента можна подякувати, передовсім, знову ж таки М. Лисенкові, який у праці “Про торбан і музику пісень Відорта” описав його стрій, конструкцію, спосіб гри і подав нотні зразки музичних творів. Торбан розкриває зовсім невідому досі сторінку музичної культури української шляхти. Аналізуючи на практиці цей інструмент, можна без сумніву стверджувати його європейське походження з суто українського винаходу. За способом об’єднав два попередні інструменти — кобзу і бандуру. Складніший від своїх попередників, він потребував більше часу для опанування.

Легенда оповідає, що кобзу створив Всевишній, а кобзар у кращому розумінні слова є посередником між Господом і людьми. Музиканти не тільки співали під супровід торбану, але й танцювали.

Володимир Кушпет народився 6-го квітня 1948 року. З тринадцяти років почав учитись грі на бандурі. Вступив до музичної школи в Києві. У 1963 році поступив до КДМУ ім. Глієра. У 1969 році київський фахівець з електроніки Володимир Зарубинський розробляє та виготовляє звукознімач та посилювач звуку для бандури, і це наштовхує на ідею створення українського естрадного ансамблю “Кобза”. Одним із замовників був В. Кушпет. Брав участь у запису двох платівок. Певні проблеми в комітеті примусили його залишити ансамбль. Тоді почав шукати іншу працю. Деякий час працював на українському радіо редактором музичних програм та як соліст оркестру народних інструментів, був засновником Київського ансамблю “Мальви”. Там працював режисером музично-театральних вистав. Зустріч з останнім старосвітським бандуристом майстром з виготовлення давніх інструментів М. Будником вплинула на подальше ставлення до справжнього народного інструментарію, не засміченого традиційного репертуару та справжньої історії кобзаро-лірництва. Результатом цієї діяльності стало відродження кобзи О. Вересая, торбана.

Коротенька характеристика кобзарського інструментарію потрібна, щоб зрозуміти широку палітру музичної вправності, притаманної українським співцям, яка була однією із складових частин кобзарства.

ВОЙТ ВОЛОДИМИР – ХОРМАЙСТЕР КИЇВСЬКОЇ КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ

Хормайстер Капелі Володимир Войт

Володимир Войт народився на Поділлі в 1942 році. Величезний подяг до музики та української народної пісні привів Володимира до Музичного училища у м. Хмельницькому, де він навчався гри на бандурі, брав лекції співу, а також грав і на духових інструментах. Пізніше це йому допомогло створити при капелі бандуристів ансамбль сопілкарів.

Від 1964 року він навчався у Києві в консерваторії в знаменитого бандуриста Андрія Бобиря, працював в оркестрі народних інструментів українського телебачення і радіо, а також викладав бандуру в інституті культури, в музичних школах та студіях по вихованню молодих бандуристів.

Наприкінці 60-их років, при керівництві П. Шелеста, сталося пом'якшення національного питання на Україні, що спонукало музично-хорове товариство під керівництвом С. Козака відродити традиції кобзарського мистецтва. Були відшукані кобзарі та лірники, які вже давно не виступали, були організовані виступи по Україні цілої плеяди кобзарів старшого та молодшого поколінь.

Заключним виступом концерт в приміщенні Державного Оперного Театру ім. Т. Шевченка, директором якого на той час був Володимир Колесник.

Той концерт мав великий успіх і резонанс та велике значення у відродженні кобзарства на Україні. Для В. Колесника це закінчилось тим, що за ту національну свідомість він вимушений був емігрувати з Советського Союзу.

До цієї плеяди кобзарів він був включений ще молодим, працюючи в той час в Капелі бандуристів, котра часто виїжджала на

концертні подорожі Україною. Про успіх виступів писала преса тих років.

Поруч з концертною діяльністю, Володимир працював над збільшенням репертуару кобзарів і бандуристів, писав твори для бандури, робив обробки народних пісень для сольо і ансамблів бандуристів, а також різні переклади для бандури.

Для поліпшення звуку і технічних можливостей Володимир допоміг великій кількості бандуристів у виготовленні штучних нігтів. До нього приїздили бандуристи не тільки з України, а й з інших держав.

Кілька років тому до Києва спеціально приїхали зробити штучні нігті брати Олег і Тарас Маглаї з Америки. Замовляли нігті з Великобританії, й досі ними добре грають.

Для чистого і гарного звуку бандури з механікою, треба регулювати саме механізм, так у Войта з цією роботою не вистачає часу, яка кажуть, і вгору глянути.

Войт дуже багато займався переробкою народних пісень: П. Гайдамака — “Коли б мені Господи, неділі діждатись?”, Кос-Анатольського — “Чотири воли пасу”, В. Косенка — “Ой маю чорні брови”, Майбороди — “Як я поорав”, Л. Ревуцького — “Ой у лузі при дорозі”.

Багато також зустрічаємо надрукованих обробок В. Войта: “Бандуристе орле визий”, “Веснянка”, “Взяв би я бандуру”, “Глибока криниця”, “Гопак гречаники”, “Козак від’їжджає”, “Козачок”, “Наша рідна Батьківщина”, “Не женися сину”, “Ой вийду я на вулицю”, “Ой летіла зозуленька”, “Ой не цвіти буйним цвітом”, “Ой ти дивчино зарученая”, “Тиха вода” і багато інших.

Гарна погода в Торонті, де він перебував там на семінарі бандуристів, допомогла в регулюванні бандур. На запрошення собору Св. Петра і Павла він приймав участь, працював з молодечими ансамблями, ділився своїми заняттями з молодими бандуристами Північної Америки.

З великим успіхом пройшло його сольний концерт. Заля собору св. Володимира була виповнена вщерть. Глядачі довго не відпускали Володимира зі сцени. В заключних номерах виступали з ним Віктор Мішалков і Юліян Китастиий.

Цікавою подією був приїзд до Києва Віктора Мішалова із Австралії. Він вніс свіжий і надихаючий струмінь у наше кобзарське життя.

На початку 80 років дуже мало бандуристів вживали харківський спосіб гри на бандурі. Цей молодий віртуоз показував нам вже трохи призабутий прийом гри на бандурі, збагачуючи і вдосконалюючи всю політру цього невичерпного інструменту. Надалі він вдохновив львів’ян повернути славу цьому інструментові, заохочуючи молодих бандуристів у цьому прийомі гри.

Дуже шкода, що в Києві цьому інструменту харківського типу приділяється мало уваги.

Войт вніс цікаві моменти у виконанні творів та прийомів гри із досвіду Віктора Мишалова, і навіть застосував їх для київської бандури.

Для поліпшення звуку і технічних можливостей Володимир допомагає великій кількості бандуристів у виготовленні штучних нігтів.

НАЙБІЛЬША КАПЕЛЯ БАНДУРИСТОК “ДЗВІНОЧОК”

Народня капеля бандуристок “Дзвіночок”

З великою приємністю мушу ствердити, що те, що я мав нагоду бачити персонально — це була справді найбільша досі бачена в Україні народня капеля бандуристок “Дзвіночок” при Школі Кобзарства у Львові. Це є центр “Творчости дітей та юнацтва Галичини”.

Та школа якраз цього року святкує свій ювілей — 40 років існування.

В школі навчається понад 200 дітей. Школа Кобзарського Мистецтва міститься в розкішному, відносно новому домі, в яким займає цілий третій поверх. Там є розкішні великі залі для вправ.

При вході на третій поверх відразу кидається в очі величезний по-мистецьки виконаний напис “Школа кобзарського мистецтва”. В головній залі досить багато мистецьких картин з кобзарською тематикою і безліч різного роду оголошень виступів капелі “Дзвіночок” і “Галичанка”.

Усе це під керівництвом заслуженого працівника культури України Володимира Дичака. Він був засновником і до сьогодні є назмінним керівником капелі “Дзвіночок”.

Школа швидко одержала професійне визнання: їй присвоєно почесні звання: спочатку Зразкової, а відтак — Народньої.

Поруч з ним працюють досвідчені фахівці: хормайстер Н. Чмир, концертмайстри М. Горішня, М. Скільська, Н. Олійник та Т. Шаленко.

Ентузіазм, творчий запал і постійний пошук, високий професіоналізм керівника згуртовують ансамбль. Діяльність школи сприяє відродженню народнього мистецтва і духовної культури, естетичному вихованню молодого покоління.

У 1994 році на основі капелі “Дзвіночок” створена Школа Кобзарського Мистецтва, яка має у своєму складі молодшу, середню та концертну групи капелі бандуристок “Дзвіночок”. Тут навчаються також хлопчики.

“Дзвіночок” з успіхом виступає на сценах багатьох міст України. Часто дає концерти у Києві, в Криму в Ялті і по більших містах України. Досить часто виїжджає з концертами за кордон, до Білорусії, Грузії, Чехії, Словаччини і Польщі. В програмі капелі: народні пісні, духовна музика, українська та західньо-європейська клясика, авторські пісні та думи, пісні мовами багатьох народів Європи. Вони мають понад 70 творів різних форм. Ряд творів записаних в Золотий фонд України.

Капеля часто виступає по національному радіо та телебаченні. Була учасником багатьох міжнародних телепрограм.

Капеля є лавреатом міжнародних фестивалів та конкурсів. Місцевих нагород не доводиться згадувати, бо їх було забагато.

Постійно напружені проби, ретельний відбір творів, шліфування кожного звуку, жесту — все це будні капелі, з яких народжується надхнення і творчий успіх.

“Дзвіночок” — лавреат багатьох всеукраїнських і міжнародних конкурсів та фестивалів, зокрема міжнароднього конкурсу ім. Соломії Крушельницької та Кобзарського Мистецтва.

І накінець слід згадати, що “Галичанка” є володарем великої золотої медалі.

Справді велике признание належиться маєстрові Володимирові Дичакові за зразкові капелі “Дзвіночок” і “Галичанка”!

ЩАСТИ ВАМ. БОЖЕ!

АНСАМБЛЬ БАНДУРИСТІВ “ПИСАНКА”

Після закінчення Дрогобицького музичного училища, в стіни рідної музичної школи Самбора повернулася бандуристка Любомира Зубко і відразу взялася за створення капелі бандуристів, яка дуже швидко, уже таки протягом року, вийшла на сцену рідного міста з піснями “Чом, чом, земле моя” і “Дударики”. Саме пісня “Дударики” привела декого з батьків до ідеї створення танцювальної групи при ансамблі бандуристів. Першими були діти — Євген і Оксана, які під супровід ансамблю співали і танцювали пісню Філіпенка “Дударики”. Після приходу в музичну школу учениці Оксани Стефурак, можна було більш серйозно реалізувати ідею створення танцювальної групи при ансамблі бандуристів. Оксана, крім бандури, займалася танцями і так виникла група “Колосочки”. Обом бандуристкам разом було легше працювати, допомагали одна одній, разом обдумували сценарії виступів.

Капеля, яка дістала назву “Писанка”, в поєднанні з танцювальною групою своєрідні в тому, що їх виступи націлені на реалізацію якоїсь ідеї чи теми, наприклад, “Різдво”, “Великдень”, “Ми є України надія нова” — де гостро заторкнена тема Чорнобилю.

Капеля бандуристів була постійною окрасою всіх концертів та

урочистостей у Самборі. У 1993 році “Писанка” була удостоєна звання “Народної”.

Слід згадати, що при ансамблі також існує тріо бандуристок-учителів, в якому співають і його керівники — Любомира і Оксана.

Ансамбль виступав у Києві, Запоріжжі, Дніпропетровську, Білій Церкві, Керчі, Чернігові. У 1993 році, на запрошення українців у Польщі, ансамбль відвідав місто Перемишль. У роках 1994, 1995 і 1996 мав запрошення до Франції, але через брак коштів ансамбль здійснив тільки одну поїздку. У 1997 році ансамбль дав ряд концертів у Німеччині, а саме в Боні, Кельні і в околицях. У 1996 році ансамбль був учасником і здобув звання лауреата Всеукраїнського фестивалю в козацькій країні — місті Дніпропетровську. У 1998 році ансамбль здобув II місце в обласному огляді ансамблів бандуристів.

Також у 1998 році, у місяці травні, в місті Дніпропетровську, на Міжнародному фестивалі “Дзвени, бандуро”, організованому М. Чорним-Досінчуком, редактором журналу “Бандура” в Нью Йорку, ансамбль “Писанка” здобув перше місце серед дитячих номінацій, а солістка ансамблю Марія Процько удостоєна номінації “Золота надія України”.

У репертуарі Ансамблю бандуристів “Писанка” є багато творів, обробку яких здійснила Любомира Зубко. Зараз Любомира організовує фестиваль релігійної пісні, дух якої буде звернений до Чудотворної ікони Божої Матері Самбірської.

ТРІО СОКАЛЬСЬКИХ БАНДУРИСТОК

Соломія, Ольга і Олеся Сокальські

Сестри Соломія, Ольга й Олеся народились в Івано-Франківську. Походять з патріотичної родини. Батько архітект і мистець-художник, мама професор музики, а тепер диригент церковного хору

греко-католицької катедри, тож і не диво, що вони старались виховати своїх дітей у патріотичному дусі.

Закінчивши народні школи в Івано-Франківську, дівчата вступили до музичного училища ім. Січинського, відомого на цілому Прикарпатті, яке закінчили на відмінно. В училищі вивчали бандуру. По закінченні навчання негайно записались на дальші студії бандури в Київському Державному Інституті Культури. Там вони дуже скоро завоювали перші місця у навчанні.

Цього року мені пощастило відвідати їх у батьківському домі. Справді, яка зразкова родина! Вони не витрачають ані хвилини намарно. Всі спільно працюють. Їхній брат Маркіян має добрий голос і часто виступає разом із сестрами. Було великою насолодою почути цей родинний квартет.

Уже в 1992 році квартет одержав обласну премію ім. Марійки Підгірянки за концертну діяльність і популяризацію українського мелосу на Прикарпатті.

У 1995 р. квартет їздив до Польщі — брав участь у Фестивалі в Гданську та у фестивалі релігійної пісні в Білому Борі, де живе чимало українців.

У 1997 році Державний Інститут Культури видав характеристику-рекомендацію сестрам Сокальським (2-го курсу катедри бандури), що тріо має викристалізоване творче обличчя. Завдяки систематичній, наполегливій праці, вони досягли повного виконавського рівня. Виступали на другому з'їзді Руху та з нагоди 50-річчя УПА.

Прагнення людей однакової професії до єднання — річ природна. Такі об'єднання існували колись. В тепер — невеличка затишна світлиця камерного театру “Бенефіс”, що в самому центрі Хрещатика — давно стала місцем інтелігенції. Особливо там часто виступають сестри Сокальські.

Сестри-бандуристки Сокальські з Івано-Франківська вже кілька років виступають як тріо, а деколи разом зі своїм братом, одначе здобутки тріо вагоміші.

Тріо бандуристок Сокальських було лавреатом фестивалю “Дзвіни 90”. Їх слухали в Польщі та в Німеччині. Міжнародний конкурс виконавців на українських народних інструментах ім. Гната Хоткевича, що відбувся цього року в Харкові, мав репутацію дуже складного. До складу журі входила м. ін. дочка Гната Хоткевича з Франції. У номінації “Ансамблі бандуристів”, рівних сестрам Сокальських не було. Вони гідно захистили честь рідного університету і стали дипломантами.

Щастя Вам, Боже, чудові дівчата!

NICK CZORNY-DOSINCHUK FETED THROUGHOUT UKRAINE ON HIS 80TH

Editor of Bandura Magazine, Executive Director of the New York Bandura Ensemble (NYBE) also known as the New York School of the Bandura and all-around Bandura Enthusiast is greeted on the occasion of his 80th birthday

April 20, 1998 marked the eightieth birthday of Nick Czorny-Dosinchuk. On that date, his family celebrated happily and quietly at home in New York. At the same time, bandurists in Ukraine were planning their own celebrations for this energetic and dedicated man, which would take place during his annual trip to Ukraine. Every year Nick Czorny-Dosinchuk and his wife Stefania make a pilgrimage to Ukraine to visit their extended family -- those who share their dedication to the preservation and cultivation of the bandura. As always, this summer was packed with the regular dose of meetings, radio and television interviews,...however, many surprises lay in store as well! The cast reads as a veritable "who's who" on the bandura scene in Ukraine!

Dnipropetrovsk

Just a couple of days after arriving in Ukraine, *Nick Czorny-Dosinchuk*, and his wife *Stefania*, and one of their daughters *Lydia Matiaszek* -- who works and lives in Kyiv -- traveled to Dnipropetrovsk for the *International Bandura Competition* May 21-22. Although many would attest to the fact that this region is extremely Russified, it was indeed inspirational to see that there are individuals and institutions working toward the preservation and rebirth of Ukrainian culture and language in this region. For example, the family's guide during their stay: *Halyna Yehorova* works with a children's bandura ensemble whose participants are as young as 5 years old. Ms. Yehorova uses the repertoire of her ensemble not only to teach these youngsters traditional Ukrainian folk music, but also to instill some of the Ukrainian spirituality that had been suppressed under the former Soviet regime. IN their greeting performance, members of the ensemble presented Mr. Czorny-Dosinchuk with the traditional bread and salt. *Lidia Vorina*, the matriarch of bandura for the region, welcomed the guests. She acknowledged that her inspiration for organizing the International Competition actually came from Mr. Czorny-Dosinchuk, who had encouraged bandura organizers throughout Ukraine for the last few years to work closer together and create such events. Ms. Vorina moved on his recommendation, took up the initiative, and was thrilled to ask him to serve as honorary head of the Competition Jury.

During the opening ceremonies, Mr. Nick Czorny-Dosinchuk was introduced to the participants and the press, and was completely surprised when organizers greeted him on his 80th Birthday. The press and performers alike asked many questions about bandura in the U.S. and, more specifically, about *Bandura Magazine, the New York School of Bandura (aka New York Bandura Ensemble (NYBE))*, and what motivated him to become so involved with the bandura.

The competition itself lasted two days, with participants from Chernihiv, Sambir (Lviv region), Zaporizhia, Kyiv, Odesa, Mykolaiv, Kirovohrad, and of course Dnipropetrovsk. Many more ensembles from as far as Russia and Poland,

as well as from other regions of Ukraine, had registered to participate. However, they were unable to make it due to lack of travel funds. Each performance was memorable in its own way due to the wide array of repertoire, costumes and age represented. The competition was divided into two categories: juniors and adults. The winner of the junior division was the group from Sambir appropriate called "*Pysanka*", which incorporated in their segment a dance group and a young girl soloist acclaimed as the "*Golden Voice of Ukraine*". Strong competition came from the *Chernihiv ensemble* that had over 50 young bandurists from Music Schools #1 and 2 in that city. The creative number which intertwined traditional spring ritual songs was well acted out by the young performers, was accentuated with striking costumes, and was brilliantly produced by the two teachers responsible for training these young talents. The Grand Prize winner in the Adult category was the "*Charivnytsi*" ensemble of Dnipropetrovsk under the direction of *Ms. Vorina's protégé, Svitlana* _____. Other finalists included the "*Kupalo*" trio from Odesa, which had a modern, jazzy interpretation of Ukrainian folk song favorites, the "*Malvy*" ensemble from Kirovohrad, and the *women's ensemble from Zaporizhia*. At the closing press conference, Mr. Nick Czorny-Dosinchuk presented the organizers with a check for \$500 -- a joint gift from *Self-Reliance Federal Credit Union of New York* (\$300) and the *Ukrainian Orthodox Credit Union* (\$200) towards the organizational costs of the competition. The organizers were commended for their excellent work, and special thanks were extended to *Vadym Stukalo*, the Director of the Students Palace where the competition was held -- he had opened the doors of this impressive building to the bandurists and offered invaluable support with the logistical arrangements. He also invited a number of artists from the village of Petrykivka to come during the competition and exhibit their distinctive style of drawing, so that visitors from other regions could get a taste of the local art. His understanding and support of Ukrainian cultural groups, such as the bandura and dance ensembles, have made the Palace a center of Ukrainian cultural renaissance in Dnipropetrovsk.

Kyiv

On Thursday, May 28, many of Kyiv's famous bandurists, kobzars and supporters of the art form, gathered at the historic *Taras Shevchenko Museum* to celebrate the 80th birthday of an individual who has been hailed as one of the greatest propagators of the bandura -- Nick Czorny-Dosinchuk. Neither performer, nor teacher -- not from Kyiv, nor even Ukraine -- he is all the same celebrated as one of their own: the moving force of the *New York School of Bandura* since its inception over a quarter century ago, editor of *Bandura Magazine* for the past 17 years, and bandura godfather to many bandurists in South America.

At the start of the celebratory evening, *Volodymyr Horbatiuk*, head of the *All-Ukrainian Union of Kobzari*, presented Nick Czorny-Dosinchuk with a special certificate in which was stated that there was no stage large enough to hold all of the bandurists who owed their beginnings to his tireless efforts. Mr. Nick Czorny-Dosinchuk was presented with honorary membership in the Union (with an identification card numbered 90!), as was *Julian Kytasty*, Musical Director of the New York Bandura Ensemble who especially came to Kyiv to par-

participate in the festivities. Mr. Czorny-Dosinchuk's older daughter Irene Andreadis also traveled from New York to partake in the celebration.

Mr. Horbatiuk then introduced *Volodymyr Muliava*, the current Hetman of Ukrainian Kozatsvo, who awarded the honoree with the *Honorary Cross of Ukrainian Kozatsvo* for his contribution in the preservation and further development of the bandura art form not only in his current home in New York, but throughout the world. The presentation was followed by a moving rendition of "Kobza Moya" (My Kobza) performed by Mr. Horbatiuk. (V. Horbatiuk may be familiar to readers who have visited the grave of Taras Shevchenko in Kaniv, as that is his permanent base.)

Borys Spysarenko, Master of Ceremonies, interspersed Mr. Czorny-Dosinchuk's personal biography throughout the various performance numbers that followed, including his first encounter with the majestic powers of the bandura that so overwhelmed him with emotion. The words of a critic who praised the performance of the Ukrainian Bandurist Chorus under the direction of Maestro Kytasty during World War II, who stated that, "God, you may not have given us a free Ukraine, but you did give us the golden-stringed bandura and the kobzari", not only left a lasting impression, but became a guiding force in his mission of love.

After a lovely duet by instrumentalist *Kostantyn Novtysky* (of Kyiv) and *Oksana Rodak* (originally from Canada, now living in Kyiv), *Professor Serhiy Bashtan*, of the Kyiv Conservatory greeted Mr. Czorny-Dosinchuk. Prof. Bashtan noted that the honoree is actually 80 years young. Whereas other people his age might be satisfied spending time with family or relaxing by the Dnipro during their visit to Ukraine, he spends his time in pursuit of meeting as many bandurists as possible -- old friends and new discoveries alike -- in order to document their artistic work, as well as their research on Ukrainian music. He emphatically stated that *Bandura Magazine* is a treasure chest of information to all those who work in the field (truly an accomplishment that can be fully credited to the drive and dedication of the editor). Professor Bashtan's right hand at the conservatory and world-famous bandura virtuoso in his own right, *Roman Hrynkiw* then presented a Ukrainian black ceramic work of art, that he stressed was as unique as Mr. Czorny-Dosinchuk himself. Two students of Prof. Bashtan, the elegant duet of *Inna Kirichenko* and *Lesia Ambrosova* followed, singing classical arrangements of Ukrainian folk songs.

Volodymyr Kushpet, who recently published a handbook on traditional Ukrainian folk instruments, followed the duet. He performed a number of lively, humorous folk songs on a kobza, which delighted the audience. Countering Kushpet's song about loving well and much, *Victor Lisoval* sang a song in which a kozak foregoes traditional love and marriage for the free life of the steppes, living for the glory of Ukraine.

Yaroslav Chornohuz, a journalist by profession who not long ago picked up the bandura, recited a poem of his that had been published in *Bandura Magazine*. After performing a *duma*, he presented a copy of an article about the honoree which was published in the *Ukrainian Culture Magazine* the following month. He pointed out the significance of the day's event in bringing together

various factions of the bandura community, and hoped it would mark the beginning of a more unified effort.

Perhaps one of the more moving moments of the evening -- reminiscent of the first performances of his own daughters -- was the performance of a young student of *Halyna Menkush*, from the Children's Music Academy. Despite being a relative novice (having played only a year and a half) ten year-old *Katrusia* flawlessly performed an instrumental piece, as well as a touching folk song about "The Flying Zozulia."

Mrs. Valentyna Rodak, a great promoter of bandura in Canada, the director of the Hnat Khotkevych Bandura Ensemble and organizer of a number of bandura compass and concerts, traced back to some joint efforts where their roads often met in a common cause. They were both co-recipientes of the *Honorary Membership Award of the Ukrainian Bandurist Chorus* (Detroit-based) for their hard work and dedication. Mrs. Rodak traveled to South America on the invitation of Mr. Czorny-Dosinchuk to teach instructors and students alike, as part of the instructional effort he coordinated over a few years. (Other instructors included Petro Kytasty and Julian Kytasty.) She greeted him personally on behalf of herself, her mother and daughter who were presented, as well as numerous bandurists from North and South America.

The enchanting *trio of the Sokalski sisters* followed. A member of the audience compared their voices to the tinkling sound of angels, indeed their light blend of voices left those present feeling touched by angels, much as the Cardinal of St. Patrick's Cathedral in NYC had referred to the sound of the bandura when the New York Bandura Ensemble performed their first Christmas program there, as recounted in the biographical sketch.

Prof. Yesypok, a bandura instructor at the University of Culture and Arts, offered a greeting on behalf of his students. One of his students, *Yevhen Dryhas*, artfully performed an emotional lyrical song about the passing of seasons and years. Mr. Czorny-Dosinchuk visited the bandura class later in the week during the examination period and was very impressed by the caliber of students.

A very special duet -- the long-time and now once again current musical Director of the New York School of Bandura and the Echo of the Steppes Ensemble *Julian Kytasty*, as well as one-time Echo of the Steppes Ensemble Director and member *Mykola Deychakiwsky*, who works in Kyiv (both are also members of the Ukrainian Bandurist Chorus) -- performed a song about "Kozak Mamay." This was the piece they played at the first bandura workshop in New York to which they were invited by Mr. Czorny-Dosinchuk, where their fruitful cooperation first began. Their lively interchange on stage and energetic performance attested to the fact that the stamina of all three has only increased since their first encounter almost 20 years ago! Mr. Kytasty then performed a piece about truth in the world on his kobza. Mrs. Stefania Czorny thanked Julian for his commitment to continuing the tradition of his family. The Kytasty family's contribution continues through a whole new generation. However, the fact remains that the bandura in the West in large part brought over and developed by his great-uncle Maestro Hryhory Kytasty, his grandfather Ivan and his father Petro Kytasty -- all leading figures in the Taras Shevchenko Ukrainian Bandurist Cho-

rus who have passed on so much of their time, talent and spirituality to young students throughout the world.

Ludmila Zinchuk, Director of the Taras Shevchenko Museum remembered meeting Mr. Czorny in 1992, when he suggested that she start an anthology of bandura and kobzarstvo. Despite the numerous responsibilities she had with her own work and research, motivated by letters from New York, she compiled three huge volumes which she now turned over to the honoree so that those who might have the energy and resources to carry out her work could prepare the materials for publication. Let us not forget the effect that the Museum itself provided as an impressive backdrop and appropriate setting for the occasion. The Director and Staff are to be commended for the manner in which the Museum is maintained and presented to visitors. Definitely a must for anyone's visit to Ukraine's capital city.

In his greeting, *Valeriy Mormel*, director of the only bandura museum in the world which is found in Pereyaslav-Khmelnytskyiv, drew on the many years he has worked with Mr. Czorny-Dosinchuk, adding his name to the long list of those who have dedicated their lives to the bandura.

Next was *Leonid Cherkaskiy* -- director of the Museum of Theatre and Music at the Pecherska Lavra -- who put together the exhibit on the life and work of Mr. Nick Czorny-Dosinchuk displayed on the numerous panels in the hall of this impressive museum, focusing on the *Bandura Magazine, NYBE*, and activity in South America. Several of the museum's heirloom instruments were brought to the event under his supervision where they served as the central decorative focal point on stage. He pointed out the appropriateness of including a bandura from Mykola Lysenko's collection at such an event, considering Lysenko's interest in and contributions to Ukrainian folk music.

The *Ukrainian Bandurist Chorus Studio Ensemble* under the direction of *Raisa Chornohuz* performed a medley of folk songs, and were followed by kobzar Mykola Lytvyn. Then, in the tradition of families in bandura -- the *Yanytskyiy* husband and wife team were later joined by their sons to perform a lively, humorous folk song. They topped the evening off with a surprise birthday cake and having the illustrious audience join them in a heartfelt grand finale of "Mnohaya Lita!"

Many other well-wishing performing had also wanted to participate in this festive occasion. However, since the program already lasted over three hours, they had to be content with the opportunity to greet and meet at the warm, fraternal reception that followed.

As a result of the overloaded program, the Ukrainian Bandurist Chorus held their own private event the following day -- a full concert program which they dedicated to Mr. Czorny-Dosinchuk. Director Mykola Hvozdz noted that 1998 coincidentally also marked the *80th Anniversary of the Ukrainian Bandurist Chorus* in Kyiv. He pointed out that *Bandura Magazine* is virtually an encyclopedia of kobzarstvo and unique in all of the world as it includes scholarly works which could and should be published separately as a textbook. The concert evoked much emotion, as the Chorus performed powerful prayers, patriotic marches as well as historic, humorous and romantic folk songs. Talented soloists such as *Volodymyr Voyt*, who opened the program with a chumak song and the

young bandura quartet added even more variety to the already rich and diverse program. It was encouraging to see so many new, handsome young faces filling out the ranks of this established institution!

Mr. Cherkaskiy and his *Museum Assistant Tetiana* staged a humorous biographical sketch which highlighted some of Mr. Czorny's adventures on his road of bandura promotion. A classic favorite was the episode where he convinced tourist groups traveling to South America to carry banduras for groups in Brazil and Argentina, so as to avoid the risks, costs and customs hassles of shipping the instruments... Another episode had him negotiating for a better price for articles at a market when the ensemble was touring South America, claiming that all the bandurists were "his children!" The cleverly written material illustrated that no matter what the honoree did for a living or where he traveled in the world, all roads led to the bandura. The concert was truly an uplifting as well as an entertaining experience.

Lviv

A month later, on June 28, another big concert took place in honor of Mr. Czorny-Dosinchuk, this time in the heart of western Ukraine -- Lviv. In a program organized by the legendary bandurist *Mykhailo Baran* and the *Karpaty Blind Bandurist Chorus*, participants from all over western Ukraine gathered before a packed audience. After a short biographical intro by bandura historian *Bohdan Zheplynskiy* and a greeting from the Lviv Oblast Administration and the director of the *Strusiv Bandura Ensemble of Ternopil Bohdan Ivanonkiv*, the concert began with the youngest participants -- the "*Hamaliya*" *Boys Ensemble* under the direction of *Tatiana Shalenko*. This incredible young woman has managed to bring together this ensemble of over 40 young boys aged 10-17 in a very short time with a high level of quality in their performance. They were followed by a talented soloist from Rivne, *Halyna Dombrowska*, who recited a poem and touched the audience with the eerie Chornobyl Requiem. She also passed on greetings from her mentor and the director of local ensemble *Anatolii Hrytsay*.

One of the oldest kobzars alive -- *Mykola Sarma Sokolovsky* -- also passed on his greeting which was read during the program. The program continued with the enchanting performance of the *Charivny Struny Ensemble* (Enchanted Strings) directed by *Iryna Sodomora*. This group, which traveled to the U.S. a few years ago, was still comprised of some of those young girls that had visited New York and remembered the kindness and generosity of Mr. Czorny and his wife Stefania.

Professor Vasyl Herasymenko of the Lviv Conservatory along with his *daughter Oksana*, noted bandurist in her own right, presented the honoree with a gift and many warm words about their long years of cooperation. Besides having raised generations of leading bandura virtuosos, Prof. Herasymenko is a very modest but accomplished man, known for his innovative approaches in bandura building. His instruments are consistently being perfected, and his expertise is sought out by many bandurists all over the world looking for the right instrument on which to perform. Their greeting was followed by stellar performances, both solo and duet of Prof. Herasymenko's students, *Oleh Sozanskiy* and *Taras Lazurevych*, winners of international competitions and undoubtedly two of the most

accomplished bandurists in Ukraine. The audience could not get enough of these highly professional and versatile performers who were proof positive of the tremendous contribution Professor Herasymenko has made in both preserving the tradition of the bandura and bringing it into a new dimension within the professional music world. As a true master, he has passed on his art form encouraging his students to new heights so that hopefully they will not only continue his work, but surpass even his expectations.

The performances continued with the *Dzvinochok Ensemble* under the direction of *Volodymyr Dytchak* of the Halychyna Children's Center, bandura virtuoso *Ludmila Posikira*, and the *family trio of Mykhailo Baran* and his two sons Orest and Andriy. The three appeared in their splendid kozak costumes, with the father at the helm as the hetman. Besides being a bandura promoter "soul-mate" of the honoree, Mykhailo Baran has also published a number of books of poetry illustrated by his own hand. His whole family is quite active in the cultural life of Lviv.

One of the only ensembles of its kind, the *Karpaty Blind Bandurists Ensemble* is composed mostly of blind or vision-impaired musicians -- true to the old kobzar traditions. This impressive ensemble topped off their performance with a lively Ukrainian folk song medley that had the audience clapping along and calling for more. The group is led by a dynamic trio: the executive director is *Vitaliy Melnyk*, who was very instrumental in organizing this special event and the following reception; musical director -- *Julian Vovk*; conductor -- *Yaroslav Melekh*. After the concert, many well-wishers approached the honoree and his wife, showering them on-stage with flowers.

The reception that followed took place at the *Karpaty Ensemble's* hall, where the performers had the opportunity to meet and greet the honoree personally. A traditionally well laden table was set out, providing fuel for the festivities and singing to last for many hours more.

During the remainder of his trip, Nick Czorny-Dosinchuk also visited bandurists in Yalta under the direction of Oleksander Nyrko, Evpatoria, and Iwano-Frankivsk. Interviews and reports covering the events throughout Ukraine appeared in local newspapers in different cities including: "Vechirniy Kyiv" (Evening Kyiv), "Vysokiy Zamok" (Lviv), "Halychyna" (Ivano-Frankivsk), Dni-propetrovsk, and others. Radio interviews were also aired on the national UT-1 station on various shows that highlight Ukrainian cultural life. During his six weeks of travels in Ukraine, Mr. Nick Czorny-Dosinchuk never forgot his main goal for the trip -- gathering a wealth of new information about bandurists in Ukraine, which he will continue to document and share with readers through the quarterly *Bandura Magazine* and his articles in the Ukrainian-American and Ukrainian-Canadian press.

Nick Czorny Dosinchuk firmly believes that the bandura is the symbol of Ukraine, second only to the trident. We have all seen how other nationalities try to lay claim to popular Ukrainian art forms such as: pysanky, embroidery, ceramics, and wood carving. The bandura, however, will always remain uniquely Ukrainian.

*Reports from Ukraine compiled and translated by Lydia Matiaszek
The New School School of Bandura/New York Bandura Ensemble (NYBE) activities
are partially funded through a grant from the New York State Council of the Arts.*

**УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА**

«САМОПОМІЧ»

в Нью-Йорку

вітає

СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ

**з її небуденними успіхами в праці
над збереженням кобзарського мистецтва —
гордості українського народу,**

висловлюючи зокрема найвище признание

НАШІЙ МОЛОДІ,

що з посвятою включилася в ряди

КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА

* * *

Ця найстарша й найбільша

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ

все готова

служити усіми банковими послугами

НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ

на найбільше корисних умовах,

що їх кредитівка дає своїм членам.

**Self Reliance (N. Y.) Federal Credit Union
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.
Tel. (212) 473-7310.**

МАЄТЕ ФІНАНСОВІ СПРАВИ?

Зайдіть до нас, або закличете телефонічно
і довідайтесь, що

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА КРЕДИТІВКА В НЬЮ-ЙОРКУ

- Виплачує найвищі відсотки на звичайні ощадністі конта.
- Дає безкоштовне життєве забезпечення до 2,000.00
- Утримує пенсійні конта (IRA) на високих відсотках.
- Всі ощадністі вклади забезпечені федеральним урядом до 100,000.00 долярів.
- Уділює позики на вигідних до сплати умовах
НА ВАШІ ОСОБИСТІ ПОТРЕБИ АБО
МОРГЕДЖОВІ ПОЗИКИ НА ЗАКУП РЕАЛЬНОСТЕЙ
- Видає різного терміну сертифікати.
- Безкоштовно забезпечує позики до 10,000.00 на випадок смерті або випадкової непрацевдатности.
- З чистого прибутку дає пожертви нашим культурним, науковим, молодечим, мистецьким та релігійним організаціям.

ОЩАДЖУЄТЕ ЧИ ПОЗИЧАЄТЕ – ПАМ'ЯТАЙТЕ:

НАШ КАПІТАЛ мусить працювати ДЛЯ НАШОЇ ГРОМАДИ

Вже два роки, як ми перебрали Кредитівку в Баунд Бруку і вона стала нашою філією.

UKRAINIAN ORTHODOX FEDERAL CREDIT UNION

Main Office: 215 Second Ave., New York, N.Y. 10003 • Tel. (212) 533-2980 • Fax (212) 995-5204
Branch Office: 35 Main St., So. Bound Brook, N.J. 08880 • Tel. (732) 469-9085 • Fax (732) 469-9165
Branch Office: 691 Roosevelt Ave., Carteret, N.J. 07008 • Tel. (732) 802-0480 • Fax (732) 802-0484

ЗМІСТ

<i>Леонід Черкаський. Гомоніла Україна</i>	1
Капеля бандуристів ім. Т. Шевченка в Дітройті	9
<i>Тетяна Сітенко. Віншування ювіляра</i>	12
<i>Микола Сарма-Сокольський. Пролог</i>	15
<i>Надія Брояко. До проблеми культури звука на бандурі</i>	23
Славні сини України — Спогади зібрав Микола Мошик	
Кобзар Єгор Мовчан	26
Кобзар-лірник Василь Нечепа	31
Тарас Шевченко — поет і музика	32
Він зворушав серця піснями	34
Пам'яті кобзаря Мовчана	36
Молитва	38
Земля, мов кобза	40
Нам пишуть	
<i>Микола Чорний-Досінчук. Фундатор кобзарського академізму</i> XX століття	41
Микола Гвоздь	44
Бандурист, який грає на різних інструментах	47
Войт Володимир — хормайстер Київської капелі бандуристів	49
Найбільша капеля бандуристок “Дзвіночок”	51
Ансамбль бандуристів “Писанка”	53
Тріо Сокальських бандуристок	54
Nick Czorny-Dosinchuk feted throughout Ukraine on his 80th	56

З друкарні **COMPUTOPRINT CORP.**

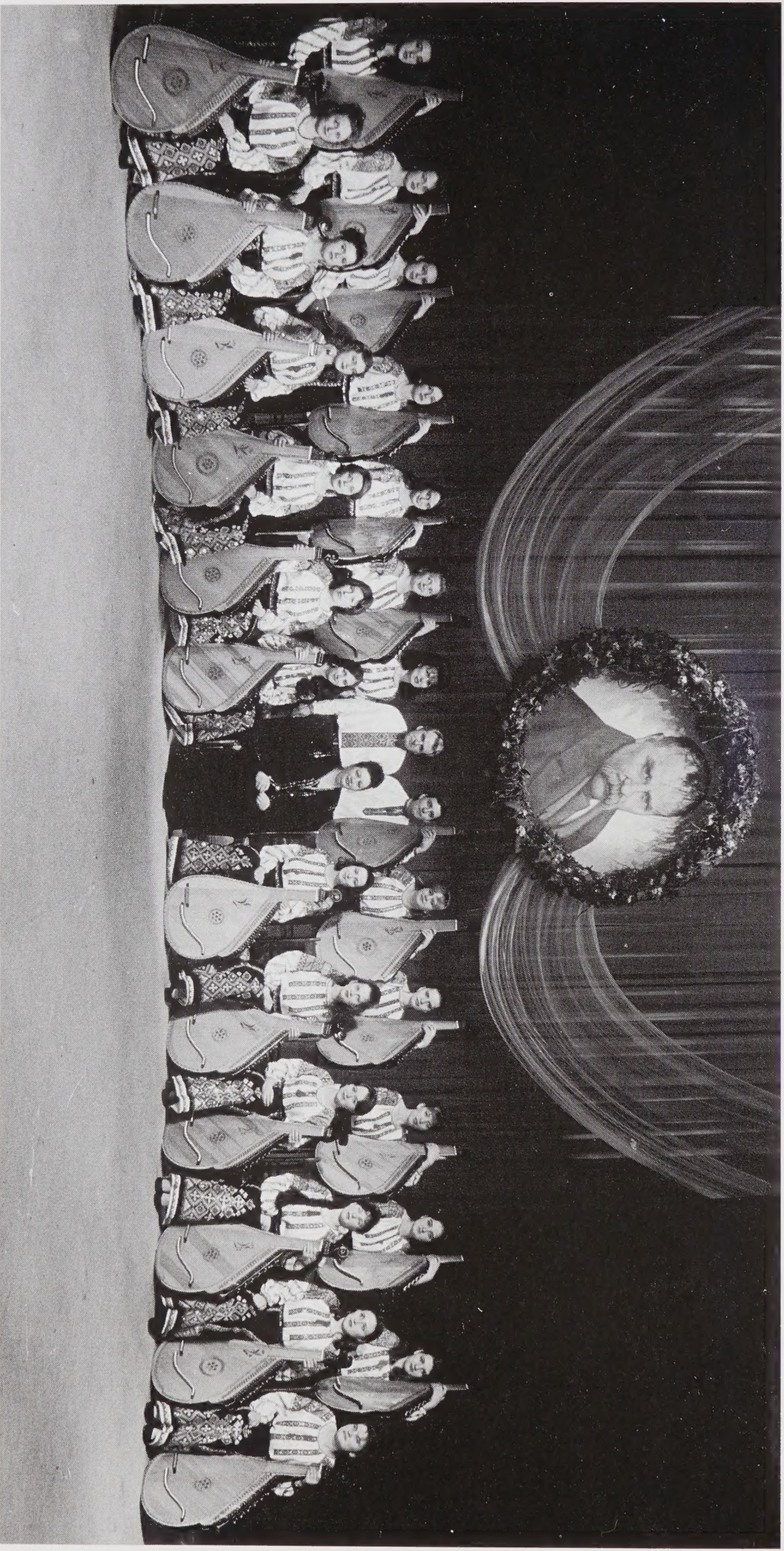
35 Harding Avenue, Clifton, NJ 07011 USA

tel. 973-772-2166;

fax: 973-772-1963;

e-mail: computopr@aol.com

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th Street
Jamaica, N.Y. 11432

Капеля Бандуристів Чернівецького училища ім. І. Воробкевича під керівництвом заслуженого діяча України Раїси Кузьменко.

NEW YORK BANDURA ENSEMBLE
ШКОЛА КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА В НЬЮ ЙОРКУ

“Bandura” Magazine -- Журнал “Бандура”

84-82 164th Street
Jamaica, New York 11432 USA
Tel/Fax: 718-658-7449

Дорогі Читачі журналу “БАНДУРА”:

З великим сумом ділимося болючою вісткою, що 3 липня 1999 р. в місті Н.Й. відійшов у вічність невтомний культурний діяч -- головний редактор журналу “БАНДУРА” та засновник і директор Школи Кобзарського Мистецтва Н.Й. бл. п. mgr. Микола Чорний-Досінчук. Жив Україною та її національним інструментом бандурою -- покійний з’єднав цілу кобзарську родину по всіх континентах світу через цей унікальний журнал.

В залученню пересилаємо Вам останнє видання редаговане сл.п. М. Чорним-Досінчуком, та запевняємо Вас, що пророблений ним цей шлях буде продовжуватися. Просимо і надалі надсилати матеріали про Вашу діяльність і підтримувати цей журнал-вістун.

Щиро дякуємо за зворушливі листи співчуття які вже надійшли до редакції, як також за пожертви і заохочення на продовження журналу.

Нехай Господь благословить Вас і Вам рідних!

З кобзарським привітом,

Редакція журналу “БАНДУРА”

NEW YORK BANDURA ENSEMBLE
ШКОЛА КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА В НЬЮ ЙОРКУ

“Bandura” Magazine -- Журнал “Бандура”

84-82 164th Street
Jamaica, New York 11432 USA
Tel/Fax: 718-658-7449

Dear “*BANDURA*” *Magazine* Readers:

It is with great sadness and regret that we inform you that our Editor-in-Chief, tireless cultural activist and bandura promoter, Executive Director of the New York Bandura Ensemble, Nick Czorny Dosinchuk passed away on July 3, 1999 in New York City. He dedicated his life to Ukraine and its national instrument -- the bandura; he united the entire bandura family throughout the world through this unique magazine.

Enclosed is the last issue published by Nick Czorny Dosinchuk. Rest assured that his mission will be carried on. As we move forward to preserving the tradition of “*BANDURA*” *Magazine*, we ask for your continued support – both financial and informational. “*BANDURA*” *Magazine* serves as both messenger and teacher among bandurists. We look forward to receiving articles and materials about your activities.

We would like to express our gratitude to those of you who have already sent us such moving sympathy letters, donations and words of encouragement to continue our work.

“*BANDURA*” *Magazine* Editorial Board